

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут Електроенергетики

Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістр

студента

Євсейської Юлії Віталіївни

академічної групи

035м-17-1

спеціальності

035 Філологія

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури (переклад включно)», перша - англійська
на тему: Основні способи перекладу складних економічних термінів та термінів-словосполучень (на прикладі англійської та німецької мов)

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи				
розділів:				
1.				
2.				
Рецензент				
Нормоконтролер				

Дніпро
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри
перекладу

(підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2018 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня магістр

студенту Євсейської Юлії Віталіївни академічної групи 035м-17-1
(прізвище та ініціали) (шифр)

спеціальності **035 Філологія**

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша - англійська

на тему: **Основні способи перекладу складних економічних термінів та термінів-
словосполучень (на прикладі англійської та німецької мов)**

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 12.11.2018 № 1913-л

Розділ	Зміст	Термін виконання
1.	Теоретичні аспекти перекладу складних економічних термінів та термінів словосполучень	
2.	Способи перекладу складних економічних термінів та термінів - словосполучень	

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

_____ (прізвище, ініціали)

Дата видачі 01.10.2018

Дата подання до екзаменаційної комісії 10.12.2018

Прийнято до виконання

_____ (підпис студента)

_____ (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти перекладу складних економічних термінів та термінів словосполучень.....	7
1.1 Характеристика економічних термінів.....	7
1.2 Класифікація економічних термінів.....	29
1.3 Виникнення термінів в залежності від економічної ситуації в Німеччині та Великій Британії.....	41
Висновки до 1 розділу.....	52
РОЗДІЛ 2. Способи перекладу складних економічних термінів та термінів - словосполучень.....	55
2.1 Особливості перекладу складних економічних термінів.....	55
2.2 Особливості перекладу економічної складних економічних термінів та термінів – словосполучень термінології в англійській мові.....	60
2.3 Особливості перекладу складних економічних термінів та термінів – словосполучень термінології в німецькій мові.....	73
2.4 Порівняльна характеристика способів перекладу складних економічних термінів та термінів – словосполучень термінології в англійській та німецькій мові.....	78
Висновки до 2 розділу.....	80
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85

РОЗДІЛ I.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ СКЛАДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ ТА ТЕРМІНІВ-СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ

1.1 Характеристика економічних термінів

Дослідження термінологічної лексики спирається на визначення терміна. З приводу визначення терміну та вимог до нього в лінгвістичній літературі існують різні, не рідко протилежні точки зору.

Мінімальною значущою одиницею інформації в мовному середовищі виступає слово. Також слід зазначити, що в якості носія спеціальної інформації може виступати далеко не будь-яке загальноживане слово, а слово, наділене певними додатковими ознаками і властивостями, які роблять його терміном певної предметної області.

Частіше за все терміном називають слово, словосполучення, або просто мовний знак, що репрезентує наукове поняття спеціальної, професійної сфери знань. М. О. Баскаков визначає термін як стійке, моносемантичне (однозначне) слово або словосполучення, яке співвідноситься з іншими термінами всередині даної сфери термінології.

Але багато сучасних дослідників термінології відійшли від такого консервативного розуміння поняття терміну. І більш прийнятним вважають наступне визначення терміну. Під терміном ми розуміємо слово або словосполучення, одне або декілька значень які є спеціальними. Таке розуміння терміну ґрунтується на полісемії та передбачає, що слово в одному зі своїх значень належить літературній нормі, а в іншому одній або декільком терміносистемам.

Так як єдиного визначення терміна в лінгвістичній літературі ще немає, то завдання дати таке визначення залишається актуальним. Крім того навіть не дуже глибоке вивчення термінології певної області знань показує, що не завжди термін точно виражає спеціальне поняття і не завжди входить лише в одну терміносистему. Дослідження також показали, що не завжди термін має точні семантичні границі і виражає точно окреслене поняття. З цього випливає, що існує два підходи до вивчення терміна: нормативний (за Д. С. Лотте) і дескриптивний (за В. О. Винокуром).

В характеристику терміна потрібно обов'язково включити його якості та тенденції, а у визначення терміна лише якості усіх термінів, які не є спірними. Основним в специфіці терміну – в його спеціальному, професійному використанні, є те, що сфера його поширення обмежена певною областю знань. Але не завжди така категоричність суджень є доцільною. Не

можна не погодитись з думкою, що ні у формі ні у змісті не можна знайти суттєвої різниці між словом неспеціальної лексики та словом термінологічної лексики. Реальна, об'єктивна різниця між цими двома типами слів – це, по суті, різниця немовна. Якщо слово неспеціальної лексики співвідноситься з загальновідомим об'єктом, то слово термінологічної лексики – з специфічним об'єктом, який відомий лише вузькому колу фахівців. Ніякої іншої різниці між цими типами слів більше не існує. О. І. Моїсєєв стверджує, що різниця між терміном та не терміном полягає не в специфіці слова, а в специфіці об'єктів номінації. Але термін не перестає бути терміном, якщо його знатимуть не лише фахівці у певній галузі.

Можна дати таке, «робоче» визначення терміну. Термін – це мовний знак, що репрезентує наукове поняття спеціальної, професійної області знань.

Слід зазначити, що існує два підходи до визначення терміна: структурно-субстанційний та функціональний. Прихильники структурно-субстанційного підходу розглядають термін, як особливе слово, яке протиставляється за своєю семантичною і граматичною структурою загальноживаному (Д.С. Лотте, Т.Л.Канделаки).

Прихильниками функціонального підходу було доведено, що термін – це функція, тип вживання лексичної одиниці, а не особливий тип лексичної одиниці (Б.М. Головін, В.М. Лейчик, Т.Р. Кияк, Е.Ф. Скороходько). У своєму дослідженні я дотримуюсь концепції про функціональну природу терміна. Е.Ф. Скороходько розуміє термін як слово чи усталене словосполучення, що є членом такої лексико-семантичної системи, яка репрезентує певну фахову (спеціалізовану) систему понять. Слід зазначити, що це тлумачення, як і наведені раніше, виключає з кола термінів загальнонаукові лексичні одиниці. Проте в цій же праці автор наводить дещо інше визначення терміна – “слово чи встановлене словосполучення, яке виражає спеціальне поняття науки, техніки або іншої галузі людської діяльності, та має дефініцію, яка розкриває ті ознаки цього поняття, що є релевантними саме для цієї галузі ”.

Засадничу різницю між терміном та «звичайним» словом (словосполученням) Е.Ф. Скороходько вбачає не в тому, що терміну притаманні певні риси, відсутні у загальноживаного слова, або що термін позбавлений рис, притаманних «звичайному» слову, а в сукупній характеристиці – кількісному співвідношенні ступеня виявлення кожної з цих рис. Теоретично кожне слово може бути терміном, але воно стає ним тільки за умови актуалізації – виведенні його з лексико-семантичної системи загальнолітературної мови і включенні в систему термінів [55, 91].

Питання про специфіку термінів та проблеми їх перекладу завжди займало особливе місце в порівняльному мовознавстві: його розглядали в своїх роботах з теорії перекладу Л.С. Бархударов [5, 75]; А.В.Федоров [61, 159]; він є об'єктом все більш пильної уваги сучасних вчених.

Основні властивості та особлива функція термінів визначають вимоги, що пред'являються до їх перекладу. Специфіка перекладу термінів, полягає в тому, що найважливішою умовою досягнення еквівалентності є збереження в перекладі змістовної точності одиниць вихідної мови, забезпечення абсолютної ідентичності понять, що виражаються термінами вихідної мови і мови перекладу. Іншими словами, якщо терміни вихідної мови і мови перекладу кодують поняття відповідної наукової області, а "тотожність кодів відправника і одержувача є елементарною умовою успішної комунікації", то саме забезпечення тотожності позначених термінами понять найважливіше завдання перекладу спеціального тексту.

Основні проблеми, які відчуває перекладач при підборі терміна мови перекладу, еквівалентного термінологічній одиниці вихідної мови, виникають саме внаслідок відсутності в мові перекладу стійких термінологічних одиниць з тим же "кодом": по-перше, при перекладі термінів вихідної мови, які не мають еквівалентних одиниць мови перекладу, зафіксованих у лексикографічних джерелах, і, по-друге, за відсутності абсолютної відповідності між значеннями одиниць вихідної мови і мови перекладу.

Над вирішенням цих проблем термінознавчі, перекладачі, укладачі двомовних словників працюють протягом декількох десятиліть: однією з перших робіт, що якнайповніше систематизують проблеми переведення, є монографія Е.Ф. Скороходько, в якій пропонується методика міжмовного зіставлення термінів і розглядаються прийоми перекладу "невдомих термінів" [55, 92].

Виявлення розбіжностей у системі понять, що виражаються термінами вихідної мови і мови перекладу, – важливий крок на шляху міжмовної гармонізації терміносистем, що забезпечує рішення проблем перекладу термінів. Міжмовна гармонізація окремих терміносистем, що представляє собою одну з найважливіших завдань сучасного порівняльного термінознавства [4, 19], передбачає саме забезпечення тотожності кодування понять в системах вихідної мови і мови перекладу. Це завдання в принципі досягне, якщо носії вихідної мови і мови перекладу використовують єдину систему понять, що знайшла своє вираження у відповідних терміносистемах вихідної мови і мови перекладу. Так, Л.С. Бархударов приводить терміни в якості рідкісного прикладу "збіги лексичних одиниць вихідної мови і мови перекладу у всьому обсязі їх референційного значення, хоча їм же відзначені такі явища, що ілюструють розбіжності термінів вихідної мови і мови перекладу в передачі референційного значення, як часткова відповідність, перетин значень недиференційованого значення слова і повна відсутність вираженого терміном поняття в одній з мов [5, 75]. Виявлення цих розбіжностей вимагає насамперед систематизації термінології вихідної мови.

Системність термінології завжди розглядалася як одна з її найважливіших характеристик. Неодноразово зазначалося, що системність термінології має подвійну основу: з одного боку, це системність понятійна, логічна, яка впливає з системності понять самої науки, з іншого – системність лінгвістична, системність мовних одиниць, що виражають ці поняття. Відповідно, при аналізі проблем перекладу термінології також необхідна систематизація як лінгвістична, так і понятійна, тобто комплексне зіставлення термінів на рівні понять і мовних засобів їх вираження. Таким чином, саме системні відносини між термінами, що формують терміносистему, розглядаються мною як ключ до систематизації проблем перекладу та їх вирішення.

Отже, терміни аналізуються як найменування елементів системи понять, які організовують передачу інформації спеціального тексту і визначають зміст комунікативного акту. Перевагою подібного підходу є можливість виявлення системних відносин між термінами на основі їх функціонування в спеціальному тексті і зіставлення характеристик мовних одиниць на парадигматичному і синтагматичному рівні.

При цьому стає можливим точне визначення тих значень мовних одиниць, які актуалізуються саме в рамках даної системи, тобто значень, дійсно пов'язаних системними відносинами. Виявлення значень даної термінологічної одиниці в системі спеціального тексту знімає питання про допустимість або неприпустимість в термінології синонімії, полісемії та деяких інших явищ, дозволяючи розглядати терміни, які розвиваються, вільно функціонують у мові одиниці і виявляють закономірності прояву цих явищ у парадигматиці і синтагматиці в конкретному мовному акті.

Звертаючись до тексту, як до мовної системи, що відображає функціонування терміносистеми, ми одночасно розглядаємо сам текст і його переклад як реалізацію акта спеціальної комунікації. Доцільність такого підходу до вивчення термінів, як одиниць перекладу побічно підтверджують характеристики, дані терміну М.М. Володіною: "У терміну найбільш чітко проявляється соціально-комунікативний параметр пізнання, його комунікативно-діалогічне вимір.

У зв'язку з цим можна стверджувати, що основна функція терміна – по можливості точно виражати спеціальні поняття - поряд з репрезентативно-когнітивним, носить також соціально - комунікативний характер "[18, 52]. Термін розглядається як одиниця мовного та професійно - наукового знання, що забезпечує ефективність спеціальної комунікації. Еквівалентність термінів вихідної мови і мови перекладу, несучих основний обсяг інформації рецептора спеціального тексту, необхідного для забезпечення повноти і точності передачі, що міститься в тексті інформації при перекладі.

Аналіз термінів як текстоутворюючих елементів, складових терміносистеми, обслуговуючих певну область діяльності (тобто функціонуючих в конкретному спеціальному тексті, зміст якого визначає ця терміносистема), передбачає вирішення наступних завдань:

- виявлення і розгляд системних парадигматичних зв'язків, що структурують терміносистему;
- вивчення проблем перекладу термінів з вихідної мови на мови перекладу з точки зору забезпечення адекватності сприйняття інформації, укладеної в термінах (їх понятійного змісту), носіями іноземних мов і мови перекладу.

Для виявлення системних парадигматичних відносин між термінами і визначення місця терміна у терміносистемі вихідної мови, зумовлюючого вибір його еквівалента в мови перекладу, необхідно провести комплексне вивчення відповідного термінологічного поля і виявити взаємозв'язок між термінами на рівні понять і на рівні лінгвістичних засобів, що використовуються для їх позначення (зокрема, на рівні терміноелементів).

Парадигматичні відносини традиційно поділяються на семантичні та словотвірні відносини. Під семантичними відносинами розуміються родо - видові, синонімічні, антонімічні відносини, відносини полісемії.

Неодноразово зазначалося, що в основі будь якої термінологічної системи лежать родовидові, або гіперогіпонімічні відносини, інакше іменовані гіпонімічними інклюзивно-ексклюзивними. Необхідно відзначити, що гіпер-гіпонімічні відносини розглядаються багатьма вченими стосовно до лексичної системи мови в цілому – як "фундаментальні парадигматичні відношення, за допомогою яких структурований словниковий склад мови". У термінології гіпергіпонімічні відносини відображають ієрархію понять і є фундаментальними, що конституують відносини, що визначають структуру термінологічного поля.

Застосування одночасно словотворного та семантичного аналізу у вивченні лексико-граматичної та морфологічної структури термінів створює основу для виявлення формально-семантичних парадигматичних зв'язків між одиницями терміносистеми. Цей підхід, по суті, об'єднує два різних підходи до вивчення системності лексичних одиниць.

Перший представлений семантичної теорією Й. Тріра, в рамках якої мовна система розглядається як сукупність понятійних полів, яким відповідають лексичні поля, і може бути віднесений до "логічних концепцій" системності лексики. Співвіднесеність системності термінології з понятійною системністю підкреслюється практично всіма вченими .

Незважаючи на відсутність повного паралелізму між понятійним і лексичним рівнями мовних систем, виявлення взаємозв'язку між ними досить продуктивно саме у вивченні термінології: так, експлікація "зв'язків систем спеціальних понять і регулярних мовних засобів, які обслуговують дану систему" лягла в основу дослідження концептуальної

структури галузевих термінологій, що підкреслює "єдність логічної та лінгвістичної системності" [40, 31].

Нам представляється, що певну обмеженість "логічного" підходу до вивчення терміносистеми дозволяє подолати його поєднання з суто лінгвістичним, що полягає в тлумаченні мовної системи як словотвірного об'єднання слів. Аналіз словотворчих парадигматичних відносин повинен відігравати особливу роль у вивченні складених термінів, утворених від термінів-слів.

Аналіз формально-семантичних парадигматичних відносин між термінами в структурі терміноутворюючого гнізда розглядається як спосіб систематизації термінології. При цьому може бути виявлено зв'язок між парадигматичними відносинами в терміносистемі і проблемами перекладу термінів.

Так, перешкодою в досягненні еквівалентності перекладу може бути різна диференціація понять в вихідній мові і мові перекладу: особливо значимо відсутність категоріального протиставлення понять, що виражається в антонімічних стосунках між термінами в одному з мов і відсутності подібної антонімії в іншому. Синонімічні відносини між термінами, як правило, реалізуються в наявності варіантних відповідностей. Іншими словами, для вирішення проблеми перекладу того чи іншого терміна на мові перекладу необхідно насамперед виявити, в які парадигматичні відносини вступає цей термін у системі термінів вихідної мови.

Отже, в основі систематизації та вирішення проблем перекладу термінів має лежати вивчення структури терміноутворюючих гнізд в вихідній мові і мові перекладу, виявлення взаємозв'язку між термінами на рівні понять і на рівні лінгвістичних засобів, що використовуються для їх позначення (а саме, на рівні терміноелементів). Тому за основу вивчення термінологічного поля прийняті формально-семантичні гіпергіпонімічні відносини, що виражаються на терміноутворюючому рівні. При такому підході забезпечується аналіз структури складених термінів і зіставлення терміноелементів, що утворюють лексико-семантичну та морфо-синтаксичну структуру термінів вихідної мови і мові перекладу.

Отже, при аналізі складених термінів вихідної мови, які не мають однозначних абсолютних еквівалентів в мові перекладу, можуть бути виявлені формальні структурні елементи терміна, що виражають певну диференціальну сему (тобто означають певну спеціальну ознаку), які не можуть бути адекватно передані в мові перекладу, і відмінності в диференціації понять в системах вихідної мови і мові перекладу, що реалізувалися на лінгвістичному рівні. Відображення родовидових відносин між поняттями в лексико-граматичній структурі термінів створює основу для аналізу проблем їх перекладу.

Таким чином, комплексна структуризація системи шляхом виділення терміноутворюючих гнізд забезпечує одночасно і понятійну, і лінгвістичну (структурну, терміноутворюючу, семантичну) систематизацію термінів і сприяє виявленню закономірностей перекладу.

Терміни – особливі слова. Як звичайні слова, терміни складаються з букв і звуків, тобто терміни слова за формою. Але внутрішня частина терміна, його зміст відрізняється від слова.

Використовуючи термінологію лексичної семантики можна уявити зміст терміна як спеціальне стилістично обмежене лексичне значення слова. Проте термін і «спеціальне лексичне значення» не розкриває всієї глибини семантики терміна. Простежити семантичне своєрідність слова-терміна можна звернувшись до знакової природі терміна.

Співвідношення знака – значення – поняття.

Вивчення структури значення в національних мовах і їх дослідження в штучних знакових системах зімкнулися воєдино, по-перше, через семіотику, по-друге, через теорію пізнання.

У теорії пізнання аналіз значення сконцентрувався навколо питань про співвідношення значення і знання (результату пізнавального відображення), значення і поняття, значення і практичної діяльності (операцій). На всі ці питання проливає світло з'ясування структури значення і знаковою ситуації.

Питання про співвідношення знака і значення залишається відкритим. Фахівці вважають, що значення невіддільне від знака, але в теж час воно не тотожне знаку в цілому, знак не може існувати без значення, тому що тільки в значенні корениться те, що робить знак знаком. З іншого боку, значення відрізняється від знака, оскільки знак – це "союз" значення і його носія (основи знака).

Розглядаючи категорію абстрактної тотожності, Гегель стверджував, що між двома цими об'єктами є і немає відношення тотожності і у зв'язку з цим зробив тезу про наявність між знаком і значенням діалектичної єдності.

Існуючий же функціональний підхід до аналізу знака і значення знімає труднощі, пов'язані з питанням про двосторонню сутності знака. Цей підхід полягає в тому, що значення являє собою функціональну властивість знака, невіддільну від нього самого і тому питання про те чи перебуває значення "всередині" або "поза" знака відпадає.

При вирішенні проблеми взаємини поняття і значення було виявлено три точки зору для визначення поняття «термін».

1) терміни мають лексичне значення, але воно не зводиться тільки до позначеного поняття (Л.С. Ковтун, Д.Н. Горський, К.А. Левківська, В.А. Татарінов).

2) терміни мають лексичне значення, яке і є поняття (Є.М. Галкіна- Федорук, П.С. Попов, А. Шафф, В.М. Солнцев).

3) терміни збігаються поняттям і не мають лексичного значення (В.А.Звегінцев, А. А. Реформатський, Л. А. Капанадзе).

В.А. Татарінов вказує, що термін виступає як основний елемент механізму передачі і накопичення спеціального знання. І перш ніж докладніше розглянути даний механізм, необхідно звернути увагу на феномен терміна. Взагалі поняття термін досить широке і вимагає окремого аналізу через те що існує дуже багато визначень вченими даного поняття [59, 74].

Думки багатьох вчених сходяться в тому, що термін - це слово або словосполучення, що має спеціальний, строго певне значення в тій чи іншій галузі науки і техніки.

Реформатський А.А. дає таке визначення поняття «термін» - це номінативне слово або словосполучення (іменник або словосполучення з іменником як головним словом), яке приймається для найменування загальних понять [53, 49].

Існує визначення, в якому Татарінов В.А. прагне дати максимальну кількість ознак терміна: "Термін - це спеціальне слово або словесний комплекс, що співвідносяться з поняттям певної організованої галузі пізнання (науки, техніки), що вступають в системні відносини з іншими словами і словесними комплексами і утворюють з ними в кожному окремому випадку і в певний час замкнену систему, що відрізняється високою інформативністю, точністю і експресивною нейтральністю "[59, 157].

Багмут Й.А. зазначає, що термін – це емоційне нейтральне слово чи словосполучення, яке вживається для точного вираження понять та назв предметів. Передача англійських термінів на українську мову вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання термінології рідною мовою.

При передачі науково-технічної та економічної літератури з англійської мови на українську важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова [6, 58].

Якщо слово вживається як термін у системі іншої спеціальної галузі знань, то в ній воно теж однозначне, семантично чітко відмежоване від тих його значень, що виявляються в поза термінологічному функціонуванні, а також і в термінологічному, але в іншій галузі знань.

Таким чином, термін являє собою слово, що характеризується не лише стильовою співвіднесеністю, а й певною замкненістю в системі лексики на означення понять якоїсь окресленої галузі знань [52, 155].

Економічні терміни являють собою слова і словосполучення спеціальної мови, що вживаються для позначення логічно точних сформульованих понять

даної галузі знань і складають основу економічної теорії. Вони володіють рядом ознак.

З логічної точки зору економічні терміни є смисловою домінантою висловлювання. У лінгвістичному відношенні економічні терміни являють собою лексико-граматичні одиниці мови, що функціонують як у системі загальнолітературної національної мови, так і в системі економічної науки.

Нерозривний зв'язок економічних понять і відповідних їм термінів виявляється в тім, що упорядкування економічної термінології неможливо без досить глибокої наукової розробки економічних понять, їхнього логічного аналізу і точного визначення.

Якщо економічні поняття визначені недостатньо ясно, про точну, зроблену термінологію не може бути і мови. Як відзначав академік В.В. Виноградов, усякі «спроби упорядкування термінів без попереднього аналізу понять, що ними виражаються, залишаються безрезультатними» [8, 87].

Тому, крім дефініції, термін характеризується наявністю низки ознак, які йому притаманні.

Ці ознаки наступні:

- системність;
- номінативність;
- дефінування;
- точність значення;
- контекстуальна незалежність;
- цілеспрямований характер виникнення;
- стійкість і відтворюваність у мовленні;
- відсутність конотації;
- тенденція до моносемічності в межах терміносистеми;
- стислість.

У всіх цих на перший погляд різних визначеннях існує ряд спільних рис, які і є основою для створення визначення терміна стосовно до нашого дослідження:

По-перше, це форма терміна - термін виступає у формі слова або словосполучення;

По-друге, це належність до певної мовного середовища, спеціально створеного для вирішення специфічних мовних завдань певної предметної сфери;

По-третє, це властивість терміна виражати спеціальні поняття.

Таким чином, провідним поняттям терміна ми вважаємо думку Лебєдева Д.І. : термін як одиниця спеціального знання являє собою особливу форму мовного знака і підпорядковується лінгвістичним і логічним законам, будучи при цьому носієм колективної професійно-наукової пам'яті, термін, через що міститься в ньому у формі поняття спеціальну інформацію, виконує функцію посередника в процесі формування, накопичення, збереження і передачі спеціального знання [38, 9].

В якості основних способів творення термінів В.М. Лейчик виділяє наступні:

- семантичний (семантична деривація): запозичення цілого незмінного слова з загальнолітературної мови;
- термінотворення, еквівалентну "словотвору" в загальнолітературному мовою. Включає афіксацію, синтаксичні способи (словоскладання) і інші;
- запозичення.

Термін може запозичувати з мови або з іншої терміносистеми [39, 14].

С.Б. Гриньов розділив терміни-слова на кілька структурних типів:

- прості (складаються з одного кореня);
- афіксальних (що складаються з кореня і афіксів);
- складні (складаються з двох і більше коренів) [20, 43].

Володіна М.М. розкриває наступну думку в тому що, формування понять, закріплених в терміні, відбувається в процесі становлення і розвитку спеціальних знань в конкретних науково-технічних і професійних сферах людської діяльності. Висловлюючи спеціальне поняття, термін стає носієм і зберігачем фрагмента інформації, яка має свою цінність в особливій понятійній системі.

Як ми вже відзначали вище, понятійна система конкретної предметної області являє собою категоріальний апарат даної галузі, іншими словами - терміносистему. Ця збалансована система і виконує функцію зберігача спеціальної інформації, яка є продуктом і інструментом даної предметної області або відразу декількох суміжних предметних областей.

Арнольд І.В. відмічає, що формування нового поняття, нерідко пов'язане з новим сприйняттям або розумінням предмета (що знову-таки відбувається завдяки збільшенню нового знання і розвитку його мовного вираження), здійснюється на базі наявного мовного досвіду. Інформація, загального характеру, відображена в свідомості людей у мовній формі, переробляється, структурується і впорядковується в процесі професійно-наукової діяльності і в кінцевому підсумку набуває нового осмислення, перетворюючись в термінологічну інформацію.

Термінологічна інформація створюється на основі знань про об'єкти реального світу, відображених в лексичних значеннях загальнонавчаних слів. Чим більше інформації, що збігається з властивостями пізнаваного об'єкта, міститься в значенні загальнонавчаного слова, тим вище ймовірність обрання саме цього слова для позначення предмета або явища.

Двоєдина сутність терміна полягає в тому, що, акумулюючи загальну і спеціальну інформацію, він, як правило, є одиницею професійно-наукового знання. Основне завдання терміна, таким чином, полягає в тому, щоб оптимізувати процес спілкування на професійно-науковому рівні. Відповідно до цього терміни повинні достатньо точно відображати результати досвіду і практичної діяльності людей, фіксувати професійно-наукові знання про властивості об'єктів, які позначаються тим чи іншим терміном допомогою поняття, і розкривати їх найістотніші ознаки.

Таким чином, і формується інформаційна картина світу, яка оновлюється з появою абсолютно нової або уточненням раніше отриманої інформації про об'єкти і явища дійсності. Якщо під інформаційною картиною світу розуміти всю сукупність знакових систем, сигналів і проявів інформаційних зв'язків, то мову можна розглядати як особливий вид соціальних інформаційних зв'язків [3, 112].

Г.О. Винокур писав що, до числа найбільш типових для словотвору рис відносяться наступні:

1. Якщо слова спільного вживання виникають з потреб спілкування людей і створювати їх може будь-який говорить цією мовою, то терміни створюються як найменування понять, пов'язаних з вузькою, професійною областю і призначених служити засобом спілкування певної групи професійно пов'язаних між собою людей у виробничих умовах.
2. Термінологічний словотвір - завжди процес свідомий, а не стихійний. "Терміни - не з'являються", а "придумуються", "створяться" у міру усвідомлення їх необхідності". Саме тому в термінології часто відомі дати появи термінів, автори створення окремих термінів і цілих систем, що майже виключно для слів загальнолітературної мови. В якомусь сенсі терміни нагадують імена власні. Подібно до них терміни з'являються слідом за новим поняттям, нової реальністю.
3. Свідоме термінотворення робить його контрольованим, регульованим процесом. Реалізується це у виданні численних термінологічних словників і термінологічних стандартів, основне призначення яких зводиться до побудови науково обґрунтованих, упорядкованих термінологій.
4. При створенні терміна необхідно враховувати не тільки активність його вживання, а й словесне розкриття змісту термінологічної номінації, тобто дефініції поняття.

5. Для термінологічних номінацій має велике значення, наскільки прозора їх внутрішня форма. Словотворчі засоби - стандартні частини складання і афікси - головним чином виконують значну роль у створенні зрозумілої внутрішньої форми терміна, яка служить засобом професійної орієнтації його.

6. Акт термінологічного словотвору знаходиться в тісному залежності від класифікації понять. При цьому треба мати на увазі, що термін не тільки називає поняття (служить його назвою), але і відображає в якійсь мірі зміст поняття. Ймовірно, це остання якість терміна призводить до необхідності створення переважно складених термінів, тобто термінів-словосполучень, які здатні повніше відобразити ознаки поняття [17, 24].

Дослідження проблеми існування особливого компонента в значенні слова, який хоч би в деякій мірі укладав у себе зведення об той соціально-історичної дійсності, в якій існує і функціонує та або інша мова, ведуться російськими лінгвістами вже впродовж декількох десятиліть.

Досліджуючи значення фонових відомий для спілкування в осмисленій комунікації, тобто проводиться детальний соціолінгвістичний аналіз слова як одиниці мови, що функціонує в певному соціальному контексті [9, 102].

Згідно лінгвістичної концепції, що висувається, змістовний план слова, одним лексичним поняттям не вичерпується. Він включає і ті не понятійні семантичні частинки, які викликають сукупність визначених відомих, зв'язаних з деяким сенсом, і утворює той самий лексичний фон, який разом з лексемою і лексичним поняттям складає структуру слова : лексема слово < семема < *лексичне поняття* < *лексичний фон*.

Можна привести безліч прикладів, що доводять правильність даної теорії. Порівняємо, наприклад, англійську словосполучення «estate tax» і українське «податок на майно» одиниці, що відносяться до економічної лексики [6, 67].

Понятійний можна вважати їх еквівалентами, оскільки обидва слова включають поняття «податок на якусь власність, що належить певній особі», але дані лексичні одиниці дуже розрізняються своїми фоновими знаннями.

Якщо український вираз «податок на майно» означає «гроші, що стягуються з особи з його майна», то англійське «estate tax» є «грошима, що стягуються з лица не лише як податок на його майно, але і на майно, яке йому ще не належить», аналог нашого податку на спадок.

При розгляді цих одиниць певна частина їх виділилася в групу слів, які можна було б назвати безеквівалентними, оскільки національно-культурний зміст в цих словах складає ядро їх значення, і вони позначають поняття, що не мають аналогів, в нашій дійсності.

Вони цікаві особливо із країнознавчої точки зору оскільки яскраво відображають національні особливості даної лексики [23, 88].

Як зазначає Швейцер А.Д., так як і будь-яке слово, термін позначає поняття, яке в свою чергу є поданням про об'єкт, предмет, названому словом-терміном. На відміну від звичайного слова термін позначає спеціальне поняття, яке відображає названий об'єкт дійсності у всій його повноті, в той час як звичайне поняття є лише узагальненим представленням об'єкта.

Значення слова - це, як правило, відображення не тільки концептуального і денотативного компонентів, але і додаткових емоційних, експресивних, оцінних компонентів. Значення терміна позбавлене емоційності. Значення терміна відображає спеціальне поняття у всьому його обсязі, тобто з усіма його ознаками. Уявити спеціальне поняття - значить описати названий об'єкт, тобто перелічити всі ознаки цього об'єкта.

Таким чином, термін - це знак, який використовується для назви спеціального поняття, і воно, в свою чергу, є об'єктом і предметом дійсності. Тому значення терміна-слова збігається за обсягом зі спеціальним поняттям, а визначити значення терміна - значить описати спеціальне поняття через його ознаки. "Поняття" та "визначення" - категорії лексичні, отже, визначення спеціального поняття проводиться відповідно до вимог логіки [63, 74].

Горелікова С.Н. вказує, що логічна природа терміна реалізується в рівності двох способів вираження спеціального поняття терміна-знака та визначення (значення) і виглядає як:

Термін = Спеціальне поняття = Визначення

Розглядаючи логічну сутність семантики терміна слід звернути увагу на ряд інших лінгвістичних особливостей: вмотивованість, однозначність, системність. Коротко зупинимося на кожній з них.

Вмотивованість. Термін на відміну від інших слів виникає лише одним способом - він створюється, створюється для назви спеціального поняття. Спочатку з'являється спеціальне поняття, а потім знаходиться знак для його назви.

У цьому сенсі термін вторинний і, отже, по суті завжди мотивований. Інше питання - ступінь вмотивованості, ступінь "зрозумілості" його форми. Ми все відразу розуміємо і виводимо значення назв наук, які містять основу "логія": морфологія, термінологія, психологія і сприймаємо ці терміни як ясно вмотивовані. Здогадаємося про значення і таких термінів як "гроші", "товар", "фінанси", "податковий збір", тому що ці терміни були "зроблені" з слів загальнолітературної мови.

Часто незрозумілі, невмотивованими для нас запозичення, які ми переводимо дослівно або побуквено, наприклад "crossed cheque" - "кроссований чек". Мотивування і переклад калькованих запозичень передбачає опис спеціального поняття через набір ознак, тобто логіко-понятійний аналіз терміна [19, 24].

Вчена продовжує думку, що термін завжди позначає конкретне спеціальне поняття і в цьому сенсі термін однозначний. У той же час можна знайти кілька визначень одного і того ж терміну в словнику.

Наявність декількох визначень - це, як правило, результат використання терміна знака для назви спеціальних понять, які входять в різні понятійні системи і підсистеми. Термінологічна багатозначність легко знімається, тому що досить визначити системи або підсистему, до якої термін відноситься, і в цій системі у даного знака буде тільки одне значення. Наприклад, термін "Demand" має два значення:

- 1) a firm requesting for payment (commerce);
- 2) the desire of consumers to obtain goods and services (economics).

У термінологічній системі "commerce" цей термін співвідноситься з одним спеціальним поняттям.

До того ж всякий термін за своєю природою системний у тому сенсі, що співвідноситься зі спеціальним поняттям, яке займає жорстке місце в системі спеціальних понять, і в терміні як би відображений шматок понятійної системи.

Системність терміна простежується через інші спеціальні поняття, які присутні в його визначенні. Будь-яке визначення починається з родового поняття, оскільки визначити будь-яке поняття - значить підвести його під більш широке. Наприклад, терміни "Debt" і "Profit" визначаються через родові поняття "money", що дозволяє віднести їх до понятійної системи "money", але вони будуть займати різні місця в цій системі, тому що інші ознаки у них будуть різні: "debt - money owed", а "profit - the money gained in a business deal". Системність допомагає зняти багатозначність. Співвідносячи термін з різними родовими термінами, ми розрізняємо значення в різних підсистемах. "Settlement" може позначати:

- 1) "payment in accounting";
- 2) "payment in stock exchange";
- 3) "an agreement in industrial relations", 4) "the terms in law".

Гореликова С.Н. додає, що термін, як і будь-яке слово - одиниця мови і мовлення та існує і розвивається за загальними мовними законами. У практиці мови ми частіше зустрічаємо багатозначні невмотивовані терміни з розпливчастими класифікуючими ознаками.

Однак, термін за своєю природою системний і прагне до однозначності. Вираз системності, вмотивованості, однозначності прямо залежить від ступеня впорядкованості термінології. [8, 29]

Авербух К.Я. пише, що економічні терміни представляють собою слова і словосполучення спеціальної мови, що вживаються для позначення логічно точно

сформульованих понять даної галузі знань і складають основу економічної теорії. Вони мають ряд ознак. З логічної точки зору економічні терміни є смисловою домінантою висловлювання.

У лінгвістичному відношенні економічні терміни представляють собою лексико-граматичні одиниці мови, що функціонують як в системі загальнолітературної національної мови, так і в системі економічної науки. Як лексико-граматична одиниця мови економічний термін має ознаки, характерними для лексичних одиниць загальнолітературної мови, а саме: семантикою і здоровим глуздом.

Економічний термін також має всі функції, властиві слову: номінативна, сигніфікативну, комунікативну і прагматичну. Вчена продовжує, що характерними особливостями економічного терміна як одиниці наукового знання є: однозначність, точність, систематичність, відсутність синонімів, беземоційність, стислість.

Соціально-політичні, економічні перетворення сприяли появі нових понять, для позначення яких були введені нові терміни, тлумачення яких є нагальною потребою. Знання основних понять ринкової економіки стало неодмінною умовою успішної діяльності як суб'єктів господарювання (юридичних осіб та підприємців), так і громадян, які беруть в повсякденній діяльності ті чи інші рішення, базуючись на економічній доцільності і ринковою ціною [11, 75]

Кас'янов В.В. порівнює, економічні терміни найбільш часто виражаються іменниками і мають однокомпонентну структуру. Однокомпонентні терміни, виражені іншими частинами мови (дієсловами, прикметниками, прислівниками), не характерні для економічної термінології.

Двокомпонентні терміни утворюються за різними моделями, з яких найбільш поширені моделі:

- іменник + іменник
- іменник + прикметник.
- дієслово + іменник

Найбільш поширені моделі серед трикомпонентних економічних термінів української мови наступні:

- іменник + прикметник + прикметник,
- іменник + іменник + прикметник,
- іменник + іменник + прикметник.

Фактичний матеріал дає можливість виділити наступні найбільш характерні для економічної термінології української мови моделі чотирьохкомпонентних термінів:

- іменник + прикметник + іменник + прикметник,
- іменник + іменник + прикметник + іменник,

- іменник + дієслово + прикметник + іменник [28, 121].

Економічна терміносистема – це складне й багатогранне поняття. Вона охоплює терміни багатьох підсистем: «Біржі та біржова діяльність», «Бухгалтерський облік й аудит», «Власність», «Макроекономіка», «Маркетинг і торгівля», «Мікроекономіка», «Підприємництво та менеджмент», «Приватизація», «Статистика», «Страховання», «Фінанси, банки, інвестиції», «Фондовий ринок» та інше.

У функціональному відношенні економічна терміносистема не є однорідною. З одного боку, існує вузькоспеціальна економічна термінолексика, зрозуміла, звичайно, лише вузькому колу спеціалістів, з іншого, – значна частина економічних термінів дуже поширена в засобах масової інформації. В економічній терміносистемі виділяємо чотири групи спеціальних одиниць:

– власне економічні терміни (лексичні одиниці, які називають ключові поняття економічної терміносистеми й відповідають усім вимогам до терміна). До них належать терміни (*return* – дохід, *liquidity* – ліквідність);

– професійна лексика (спеціальні лексичні одиниці, які вживають представники певних професій переважно в усному мовленні. До цієї групи належать професіоналізми, професійний жаргон, жаргонна лексика). До професіоналізмів належать слова й словосполучення, які вказують на економічне поняття, але повністю не розкривають його суті – для фахівців вони будуть зрозумілими, інші ж можуть їх просто не сприймати. Із часом професіоналізм може набути ознак терміна й увійти до складу нормативних понять (*Assets* – актив, *Auctions* – аукціон).

Як відзначають дослідники, однією з характерних рис професіоналізмів є їх емоційно-експресивне забарвлення, яке із часом утрачається, особливо при переході професіоналізму в групу нормативних термінів.

Серед групи професіоналізмів слід виділити ряд словосполучень, які називають професійним жаргоном. Це вирази, зрозумілі лише спеціалістам певної галузі, що вживаються переважно в усному мовленні. Жаргонізми є периферією термінологічної лексики: вживаються лише в усному мовленні й нормативно не закріплені словниками. Нині вони досить поширені у вживанні серед різних верств населення і найчастіше мають негативне емоційно-експресивне забарвлення.

– терміни, запозичені з інших наук (ретермінологізація). У процесі термінологізації загальноживане слово стає терміном біології, а далі під час взаємодії різних термінологічних груп окремих галузей науки одиниця зі складу біологічних термінів перейшла до системи економіки.

– терміни, запозичені із загального вжитку, тобто із загальнолітературної мови (загальнолітературні мовні одиниці, що входять до складу економічних термінів або внаслідок переосмислення самі виступають визначниками економічних понять).

Отже, економічний термін буває і багатозначним, хоча одним з вимог до терміна є саме його однозначність, адже законодавець повинний дати економічному термінові одне-єдине визначення, включаючи в нього всі істотні з його погляду ознаки, тобто такі, котрі носять регулюючий характер, мають правове значення.

1.2 Класифікація економічних термінів

Підставою класифікації англійських економічних термінів служать різні окремі ознаки термінів – змістовні, формальні, функціональні, внутрішньо-і позамовні. Всі ці класифікації можуть бути пов'язані з тими конкретними економічними науками і областями знань, в яких вони використовуються.

Терміни економічних наук мають ряд специфічних ознак, які протиставляють їх термінам природних і технічних наук. Це:

1. Пряма, явно виражена залежність термінів суспільних наук від певної економічної теорії, певної системи поглядів. При найближчому розгляді терміни природничих та технічних наук також залежать від теорії, яка, в свою чергу, визначається світоглядом (наприклад, *parallelism* – паралельність в геометрії, *mass* – маса у фізиці), але ця залежність може бути затушована;

2. Своєрідна реалізація ознаки системності. Поряд зі струнками терміносистеми, що відображають закінчені теорії (економічна теорія, теорія попиту і пропозиції, теорія макроекономічної стабільності), є такі галузі знання, для яких не побудовані системи понять і терміносистеми;

3. Більш широкий розвиток синонімії та багатозначності, ніж у терміносистемах природничих та технічних наук (*costs* (витрати)– багатозначний термін).

У сфері економічного базису і виробничих відносин є, з одного боку, терміни мови опису (у мовах політичної економії, конкретної економії) і, з іншого боку, терміни мови обслуговування економіки. Лексичними одиницями мови обслуговування служать такі поєднання термінів, як *operationalization of the total (useful) residential area* – введення в дію загальної (корисної) площі житлових будинків, які називаються показниками.

Показники – це сукупність ознак, які характеризуються даними, що приводяться. У найменування показника входять терміни, що позначають:

а) об'єкт економіки, що характеризується (вимірюваний) (*products* – продукція, *working* – працюючі);

б) стан, властивості цих об'єктів і процеси, які з ними відбуваються (*presence* – наявність або *strength* – чисельність (працюють), *production* – виробництво (продукції));

в) формальний спосіб (алгоритм) обчислення показника, наприклад, *volume* – обсяг (реалізації продукції).

Класифікація термінів за об'єктом назви всередині окремих областей знань є найбільш докладною класифікацією термінів.

Змістова класифікація термінів – за логічною категорії того поняття, яке позначається терміном. Виділяються економічні терміни предметів (*currencies* – грошові одиниці), процесів (*controlling* – контроль, *trade* – торгівля); ознак, властивостей (*asset turnover* – оборотність активів), величин та їх одиниць (*liquidity ratio* – коефіцієнт ліквідності).

Лінгвістичні класифікації термінів засновані на ознаках термінів, як слів або словосполучень певної мови.

Класифікація за змістовою (семантичною) структурою дозволяє виділити однозначні терміни (*tax* – податок, *Inflation* – інфляція) і багатозначні терміни, тобто такі, які мають два або більше значень в рамках однієї терміносистеми (*market* – ринок).

1. Обладнана або не обладнана територія, де відбувається масова торгівля з рук;
2. Сукупність економічних відносин між суб'єктами ринку з приводу руху товарів і грошей, які ґрунтуються на взаємній згоді, еквівалентності і конкуренції;
3. Організація (юридична особа) – надає в оренду торгові місця, нерухомість, і торгове обладнання, а також комплекс санітарно – гігієнічних послуг необхідних для проведення торгових операцій).

З точки зору семантики виділяються терміни – вільні словосполучення (*unfair competition* – недобросовісна конкуренція, *consumer society* – суспільство споживання) і стійкі (у тому числі фразеологічні) словосполучення (*production costs* – виробничі витрати).

Класифікація термінів по формальній структурі є дуже дробовою. Насамперед, виділяються терміни-слова. Вони, в свою чергу, поділяються на кореневі (*income* – доход), похідні (*overproduction* – перевиробництво, *lessor* – лізингодавець, *intensification* – інтенсифікація), складні (*bootstrapping* – бутстрепінг, *competitiveness* – конкурентоспроможність) та інше.

Далі, виділяються терміни – словосполучення. Найбільш поширеними структурами тут є поєднання іменника з прикметником, іменника з іменником у непрямому відмінку (*nonprice competition* – нецінова конкуренція), іменника з іншим іменником в якості додатку. Є також

багатослівні терміни, іноді складаються більш ніж з 5 слів (*the monetary base in the broad definition* – грошова база в широкому визначенні).

Характерними явищами у формальній структурі термінів є усичення однослівних термінів і скорочення (аббревіація) багатослівних термінів.

Постійно з'являються терміни специфічної формальної структури з використанням елементів штучних мов; символи-слова, моделі-слова. Класифікація за мотивованості / немотивованості показує, що є терміни, значення яких може бути чи не може бути пояснена їх структурою. Тут розрізняють терміни, повністю мотивовані, частково мотивовані, повністю невмотивовані, а також помилкововмотивовані.

Залежно від мови – джерела розрізняються терміни споконвічні, запозичені, гібридні.

З точки зору приналежності термінів до частин мови розрізняють терміни- іменники, прикметники, дієслова, прислівники. Наприклад, серед лінгвістичних термінів є іменники (*bail* – застава, *profit* – прибуток), прикметники (*insolvent* – неплатоспроможний, *marginal* – маргінальний, *investment* – інвестиційний). Підрахунки показують, що термінів – назв об'єктів у відсотковому відношенні набагато більше, ніж термінів – назв ознак. Та й позначення ознак в термінах часто виступають в опредмеченому вигляді.

У зв'язку з тим, що економічні терміни виконують прикладну функцію як інструменти пізнання і як засобу фіксації економічного знання, вони піддаються уніфікації і закріплюються в тій чи іншій формі як рекомендованих або стандартизованих. На цій основі будується класифікація термінів по нормативності - не нормативності, яка включає в себе терміни, що знаходяться в процесі стандартизації (стандартизовані), які зазнали стандартизації (стандартизовані) (*inflation* – інфляція), відхилені в процесі стандартизації (неприпустимі); знаходяться в процесі впорядкування (рекомендовані), які зазнали впорядкування (рекомендовані), паралельно допустимі, відхилені в процесі упорядкування.

Нарешті, в результаті аналізу частоти використання термінів у текстах може бути застосована класифікація, що виділяє високочастотні і низькочастотні терміни. Відомості про частотності економічних термінів можуть бути почерпнуті з численних частотних термінологічних економічних словників.

Підставою класифікації англійських економічних термінів служать різні окремі ознаки термінів - змістовні, формальні, функціональні, внутрішні позамовні. Всі ці класифікації можуть бути пов'язані з тими конкретними економічними науками і областями знання, в яких вони використовуються.

Відповідно до положень Енциклопедичного економічного словника економічні терміни поділяються на три різновиди по ознаці «зрозумілості» тієї або іншої частини населення:

1. Загальнозначущі терміни характеризуються тим, що вони вживаються в повсякденному змісті і зрозумілі усім, до цієї групи термінів відносяться, наприклад: біженець, свідок, працівник; accomplice, accreditation.

2. Спеціально-технічні терміни відбивають область спеціальних знань - техніки, економіки, медицини і т.д. (видимо, ці терміни повинні бути зрозумілі економістові, що є ще і фахівцем в іншій області) наприклад: недоброякісна продукція, правила техніки безпеки, non-patentable, nuclear-free.

Термінів, що мають відповідники у загальноживаній лексиці в сучасній мові відносно небагато. Основна функція термінологічної лексики номінативна, терміни називають спеціальні поняття з різних галузей людських знань.

У цій функції вони завжди виступають у науковому, публіцистичному, професійно-виробничому й діловому стилях. Проте термінологічні слова можуть вживатися й поза цими стилями, їх досить часто використовують і в мові сучасної художньої літератури, в якій вони, крім свого прямого номінативного значення, набувають і додаткових значень, а також експресивного чи емоційного забарвлення.

У мові художньої літератури терміни можуть втрачати «свою стилістичну замкненість», а використання термінологічних слів «у ролі складових елементів тропів і художніх образів» зумовлює часткову чи й повну їх семантичну детермінологізацію [11, 87].

У зв'язку з появою нових галузей права, відкриття нових явищ виникають значні труднощі визначення загальнонаукової, загальнотехнічної галузевої і вузькоспеціальної термінології: загальнонаукові і загальнотехнічні терміни - це терміни, які вживаються в декількох галузях науки і техніки.

Галузеві терміни - це терміни, які вживаються лише в одній галузі знань. Наприклад: правові норми, прийнятий закон, pugnatory.

Вузькоспеціальні терміни - це терміни, які характерні для спеціальності даної галузі. Наприклад: нунціатура - charge-sheet [34, 34].

В умовах, коли потрібно давати назви новим і новим явищам та поняттям, багато загальноживаних слів набувають визначену специфіку. Відбувається спеціалізація їх значення при передачі термінів на іншу мову і уніфікація перекладних еквівалентів. Інколи в текстах зустрічаються слова і словосполучення, які відносяться до різних функціональних систем, тобто різних галузей.

Термін може бути утвореним на основі рідної мови або запозиченим як із нейтрального термінологічного банку (міжнародні греко-латинські терміноелементи), так і із іншої мови, він повинен відображати ознаки даного поняття; значення терміну для спеціаліста рівняється значенню поняття. Усі терміни по своїй будові поділяються на:

1. Прості, які складаються із одного слова: punish - наказати;
2. Складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: the High Court – Високий суд;
3. Терміни-словосполучення, які складаються із декількох компонентів: specific performance – реальне виконання [34, 35].

Оскільки серед економічних термінів переважають в основному терміни-словосполучення, то вони й являються основною проблемою при перекладі економічного тексту.

Термінологія для терміна є тім полем, яку дає йому точність і однозначність, і за межами якого слово втрачає ознаки терміна.

Особливістю синтаксичної структури складеного терміна є ті, що за зв'язаністю елементів їх можна вважати вільними (бо його компоненти зберігають своє пряме значення) і одночасно - закритими (бо при довільному включенні до їх складу інших слів, вони втрачають свою термінологічність) [6, 98].

У межах економічної термінології виділяється значний відсоток термінів, утворених синтаксичним способом. За кількістю компонентів можна виділити:

- 1) двокомпонентні;
- 2) трикомпонентні;
- 3) полікомпонентні.

Найбільш поширеними в економічній термінології є такі синтаксичні типи:

I. Двокомпонентні:

1. «прикметник + іменник у Н. в. однини».
2. «прикметник + іменник у Н.в. множини»:
3. «іменник у Н.в. + іменник у Р.В. без прийменника»:

II. Трикомпонентні синтаксичні типи:

1. «іменник у Н.в. + іменник у Р.в. + іменник у Р.в.»:
2. «іменник у Н.в. + іменник у З.в. + іменник у Р.в.».

Терміни об'єднуються в термінологічні системи, які виражають поняття однієї галузі [10, 67].

У кожній термінологічній системі утворюються певні групи, для яких загальним є їх належність до класу предметів або до класу процесів, властивостей і т.д.

Основна кількість термінів утворилась за рахунок загальноживаних слів, взаємного проникнення із різних галузей техніки, запозичень із міжнародної лексики за словотвірними моделями, які характерні для сучасної англійської мови.

Окремі терміни утворюють термінолексику як складову частину загального складу мовної лексики. Якщо терміни об'єднуються одним фахом або ділянкою науки, то вони складають номенклатуру – певну системну схему, що криється за називанням понять.

Точки зору на те, чи система найменувань взагалі необхідна, що вона має означати і які терміни охоплювати, досить різні – від тих, що схиляються до будь-яких імен, взятих принагідно, до тих, які потребують описових, належним чином відокремлених і фонетично відповідних термінів.

Не у всіх наукових сферах висуваються однакові вимоги до номенклатури, бо кожна ділянка науки має властиві їй потреби. Вимоги конкретних наук, що мають справу з реальними речами, відрізняються, скажімо, від вимог суспільних наук. Для однієї галузі науки досить родо -видової класифікації; в інших потрібно розрізняти причини, процеси, процедури, ефекти, деталі [11, 69].

Горелікова С.Н. пропонує ряд специфічних ознак, які протиставляють економічні терміни, термінам природних і технічних наук - це:

- 1) пряма, явно виражена залежність термінів суспільних наук від певної економічної теорії, певної системи поглядів. При найближчому розгляді терміни природних і технічних наук також залежать від теорії, яка, в свою чергу, визначається світоглядом (наприклад, parallelism - паралельність в геометрії, mass - маса в фізиці), але ця залежність може бути затушована;
- 2) своєрідна реалізація ознаки системності. Поряд зі стрункими терміносистемами, що відображають закінчені теорії (економічна теорія, теорія попиту і пропозиції, теорія макроекономічної стабільності), є такі області знання, для яких не побудовані системи понять і терміносистеми;
- 3) більш широкий розвиток синонімії та багатозначності, ніж в терміносистемах природних і технічних наук (costs (витрати) - багатозначний термін) [19, 41].

Капанадзе Л.А. пише, що у сфері економічного базису і виробничих відносин є, з одного боку, терміни мови опису (в мовах політичної економії, конкретної економії) і, з іншого боку, терміни мови обслуговування економіки. Лексичними одиницями мови обслуговування служать такі поєднання термінів, як operationalization of the total (useful) residential area - введення в дію загальної (корисної) площі житлових будинків, які називаються показниками.

Показники - це сукупність ознак, які характеризуються приводяться даними. У найменування показника входять терміни, що позначають:

- а) характеризується (вимірюваний) об'єкт економіки (products - продукція, working - працюючі);

б) стану, властивості цих об'єктів і процеси, які з ними відбуваються (presence - наявність або strength - чисельність (працюють), production - виробництво (продукції));

в) формальний спосіб (алгоритм) обчислення показника, наприклад, volume - обсяг (реалізації продукції) [26, 78].

Лінгвістичні класифікації термінів засновані на ознаках термінів як слів або словосполучень певної мови.

Класифікація (за Реформатським А.А.) за змістовою (семантичною) структурою дозволяє виділити однозначні терміни (tax - податок, Inflation - інфляція) і багатозначні терміни, тобто такі, які мають два або більше значень в рамках однієї терміносистеми (market - ринок, 1. обладнана або не обладнана територія, де відбувається масова торгівля з рук; 2. Сукупність економічних відносин між суб'єктами ринку з приводу руху товарів і грошей, які ґрунтуються на взаємній згоді, еквівалентності і конкуренції; 3. організація (юридична особа) – яка здає в оренду торгові місця, нерухомість, та торговельне обладнання, а також комплекс санітарно-гігієнічних послуг необхідних для проведення торгових операцій).

З точки зору семантики виділяються терміни - вільні словосполучення (unfair competition - недобросовісна конкуренція, consumer society - суспільство споживання) і стійкі (в тому числі фразеологічні) словосполучення (production costs - виробничі витрати).

Розглянемо класифікацію термінів, яку пропонує Овчаренко В.В. Перш за все, виділяються терміни-слова. Вони, в свою чергу, поділяються на кореневі (income - дохід), похідні (overproduction - перевиробництво, lessor - лізингодавець, intensification - інтенсифікація), складні (bootstrapping - бутстрепінг, competitiveness - конкурентоспроможність) і т.д.

Далі, виділяються терміни-словосполучення. Найбільш поширеними структурами тут є поєднання іменника з прикметником, іменника з іменником в непрямому відмінку (nonprice competition - неценова конкуренція), іменника з іншим іменником в якості додатку. Є також багатослівні терміни, іноді складаються більш ніж з 5 слів (the monetary base in the broad definition - грошова база в широкому визначенні).

Характерними явищами у формальній структурі термінів є усичення однослівних термінів і скорочення (аббревіація) багатослівних термінів.

Постійно з'являються терміни специфічної формальної структури з використанням елементів штучних мов; символи-слова, моделі-слова. Класифікація по вмотивованості / невмотивованості показує, що є терміни, значення яких може бути або не може бути пояснено їх структурою. Тут розрізняють терміни, повністю вмотивовані, частково вмотивовані, повністю невмотивовані, а також хибно вмотивовані [48, 144].

Залежно від мови-джерела розрізняються терміни споконвічні, запозичені, гібридні.

З точки зору приналежності термінів до частин мови розрізняють терміни-іменники, прикметники, дієслова, прислівники. Наприклад, серед лінгвістичних термінів є іменники (bail - запорука, profit - прибуток), прикметники (insolvent - неплатоспроможний, marginal - маргінальний, investment - інвестиційний). Підрахунки показують, що термінів - назв об'єктів в процентному відношенні набагато більше, ніж термінів - назв ознак.

Класифікація термінів по відображає соціологічний підхід до термінів. Відомі в цьому плані колективні та індивідуальні терміни.

Гореликова С.Н. пише, що у зв'язку з тим, що економічні терміни виконують прикладну функцію як інструменти пізнання і як засобу фіксації економічного знання, вони піддаються уніфікації і закріплюються в тій чи іншій формі в якості рекомендованих або стандартизованих. На цій основі будується класифікація термінів по нормативності - ненормативності, яка включає в себе терміни, що знаходяться в процесі стандартизації (стандартизовані), які зазнали стандартизації (стандартизовані) (inflation - інфляція), відхиляються в процесі стандартизації (неприпустимі); що знаходяться в процесі упорядкування (рекомендовані), які зазнали упорядкування (рекомендовані), паралельно допустимі, відхилені в процесі упорядкування [19, 103].

Нарешті, в результаті аналізу частоти використання термінів в текстах може бути застосована класифікація, що виділяє високочастотні і низькочастотні терміни. Відомості про частотності економічних термінів можуть бути почерпнуті з численних частотних термінологічних економічних словників [25, 54].

Стосовно структури німецьких термінів, Т.Л. Канделаки виділяє три структурних типи термінів:

1. Терміни-слова:

- а) непохідні: Geld - гроші, курс [ціна] покупців, курс [ціна] попиту;
- б) похідні: produktiv - продуктивний, продуктивний; finanziell-фінансовий;
- в) складні: Gefährdung - загроза; небезпека, створення небезпеки

2. Терміни-словосполучення:

- а) розкладені - вільні словосполучення, де кожний з компонентів терміна може вступити в двосторонній зв'язок

Personalamt - управління кадрів

- б) розкладені - невольні словосполучення, в яких компоненти, взяті ізольовано, можуть бути і не термінами

Abgabenanalyse - аналіз динаміки державних доходів і надходжень

3. Слова-символи - особливий комбінований структурний тип термінологічної номінації, до складу якого, поряд зі словесними знаками, входять символи (літери, цифри, графічні знаки, аббревіатури)

AG, Aktiengesellschaft - акціонерне товариство;

GmbH, Gesellschaft mit besrenzter Haftung.

Аналізуючи думки інших вчених ми виділили такі групи німецьких термінів:

Семантична група «професії, заняття і учасники економічної діяльності» організована в німецькій економічній термінології в основному за моделлю V + -er-> S: Abwickler т, Genossenschaftler m, Einleger.

До числа найбільш продуктивних моделей з семантичним значенням «процес дії» в німецькій мові відносяться моделі: V + -ung-> S: Inventarisierung f; V + -e-> S: Miete \ + 0- »S: Gewinn m.

Семантична група «якість» в досліджуваній нами термінології німецької мови реалізується за типом: A + -keit / -heit-> S: Billigkeit.

Окрему групу в цій семантичній категорії складають моделі прикметників зі словотворчим значенням «наявність ознаки, вираженого основою». У німецькій мові це моделі: S + -isch-> A: kaufmännisch; S / V + -lich-> A verbindlich; V + -bar -> A steuerbar. Причому в утворенні прикметників-термінів німецької мови беруть участь напівсуфікси -fähig, -frei, -los, -mässig ,:, kreditfähig, abgabenfrei, patentfrei, bilanzmässig, arbeitslos.

Як показав аналіз, основна відмінність між термінами, утвореними суфіксальним способом, полягає у великій різноманітності суфіксів в українській економічній термінології при утворенні іменників і прикметників.

Типологія складних слів в аналізованих мовах не однорідна. При визначенні статусу складного слова реалізуються різні підходи. Для німецької та англійської мов важливий формально-структурний фактор.

Як складних слів-термінів економіки німецької мови функціонують, головним чином, визначальні повно складальні і неповно складальні композити серед іменників і прикметників і зрушення серед дієприкметників з домінуючою роллю іменника в якості складового компонента: Aktivsaldo т, Aktienaufteilung f, Bilanzanalyse f, betriebsfremd, leistungsstark, wertvoll, auftraggebunden, gewerbebetriebend, gewinnbringend, kostendeckend.

Складні терміни, що складаються з трьох і більше компонентів, є в незначній кількості в термінах-системі економіки німецької мови: Lebenshaltungskosten рі, Nahrungsmittelkonzentratindustrie.

Досліджуваний корпус термінів економіки включає в себе незначну кількість аббревіатур: в німецькій мові аббревіатури представляють собою ініціальні аббревіатури

літерного типу: AG (Aktionsgesellschaft); GmbH (Gesellschaft mit begrenzter Haftung); IAG (Investitionsaustraggeber); OHG (offene Handelsgesellschaft).

1.3 Складні терміни та терміни-словосполучення

Терміни-словосполучення, що виражають єдині цілісні поняття, мають різний ступінь смислової розкладеності, в цілому вони більш стійкі, в порівнянні з вільними словосполученнями загальнолітературної мови за своєю лексико-семантичної організації. Їх можна віднести до числа лексичних словосполучень, характерною особливістю яких є те, що місце одного з компонентів заповнюється не будь-яким словом відповідної категорії, а лише деякими, що утворюють певну семантичну групу.

Найважливішою ознакою терміну-словосполучення є його відтворюваність у професійній сфері вживання для вираження конкретного спеціального поняття. Складений термін буде стійким лише для певної системи зрозуміти. За межами конкретної термінологічної системи таке словосполучення не буде стійким і не сприйматиметься як зв'язана мовна одиниця. За кожним складеним терміном (терміном-словосполученням) стоїть стійка, стандартно відтворювана структура складного (розчленованого) професійного поняття [14, 44].

Терміни-словосполучення, які виражають єдині цілісні поняття, мають різний ступінь смислової розкладеності, в цілому вони більш стійкі, в порівнянні з вільними словосполученнями загальнолітературної мови за своєю лексико-семантичної організації. Такі терміни можна віднести до числа лексичних словосполучень, характерною особливістю яких є те, що місце одного з компонентів заповнюється не будь-яким словом відповідної категорії, а лише деякими, що утворюють певну семантичну групу.

Багатокомпонентні терміни можуть являти собою:

а) словосполучення, в яких смислова зв'язок між компонентами виражена шляхом примикання.

б) словосполучення, компоненти яких оформлені граматично (за допомогою прийменника або наявності закінчень). Наприклад: rate of exchange валютний курс.

У смисловому плані терміни-словосполучення є цілісними лексичними одиницями.

Терміни-словосполучення поділяються на два типи:

- До першого типу відносяться терміни-словосполучення, обидва компоненти яких є словами спеціального словника. Вони самостійні і можуть вживатися поза даного поєднання, зберігаючи властиве кожному з них окремо значення.

- До другого типу відносяться терміни-словосполучення, в яких, як правило, тільки один з компонентів є технічним терміном, а другий належить до слів загальноживаної лексики. Компонентами цього типу можуть бути або два іменників, або прикметник і іменник, наприклад: Back coupling зворотний зв'язок.

Білінович В.Н. вказує, що в англійській термінології є велика кількість термінів, що складаються з декількох компонентів.

Такі багатоконпонентні терміни, за твердженням лінгвістів, відносяться до двох типів:

1. Нерозкладних терміни словосполучення;
2. Розкладені терміни словосполучення.

Стійкі термінологічні словосполучення набагато легше піддаються перекладу, ніж складні слова - терміни, так як в них все компоненти граматично оформлені, що полегшує розкриття смислових зв'язків між ними [12, 39].

У термінах-словосполученнях граматичне оформлення може виражатися:

1. Суфіксами;
2. Префіксами;
3. Закінченнями

Тому зазвичай смисловий зміст термінологічних словосполучень не допускає ніяких неточностей в тлумаченні термінів.

Велика увага приділяється систематичності новостворюваних термінів. У багатьох областях розроблені спеціальні правила утворення термінів для понять або об'єктів певного класу.

Терміни-словосполучення створюються шляхом додавання до терміну, який позначає родові поняття, конкретизують ознак з метою отримати видові поняття, безпосередньо пов'язані з вихідним. Такі терміни фактично представляють собою згорнуті визначення, що підводять дане поняття під більш загальне і одночасно вказують його специфічний ознака. Таким чином, утворюються своєрідні термінологічні гнізда, що охоплюють численні різновиди позначуваного явища.

С. Н. Горелікова формулює ряд формальних правил перекладу двоконпонентних термінів - складних слів, т. К. «Якщо вдається з'ясувати значення компонентів, то ці правила допоможуть розкрити значення складного слова в цілому» [19, 87].

Толикіна Є.Н. говорить, що перш за все слід визначити, до якої лексико-смислової категорії відносяться компоненти складного слова, тобто, що саме вони позначають: предмети, дії, властивості і тобто складне слово - термін, обидва компоненти якого означають предмети (тобто машини, механізми, прилади і т. д.), перекладається по-різному, в залежності від того, в якому співвідношенні знаходяться між собою дані предмети.

Якщо другий предмет - частина першого, то український еквівалент має вигляд:

іменник однини, наз. відмінка + іменник однини род. відмінка.

Якщо перший предмет - частина другого, то перший компонент перекладається за допомогою прикметника, тобто він визначає якісну особливість другого предмета, що відрізняє його від інших подібних предметів.

Якщо ж перший компонент складного слова позначає предмет, а другий - його властивість. Істотну характеристику предмета - вагу, площу, товщину, швидкість, тиск і т. д., то еквівалент мови перекладу другого компонента отримує форму називного відмінка, а еквівалент першого компонента - іменник в родовому відмінку.

Для того щоб знати, в якому числі поставити іменник, що позначає предмет, потрібно в мікроконтексті складного слова знайти відповідний англійський термін в якості самостійного слова і визначити його граматичне число. У найскладнішому слові граматичне число визначити не можна, тобто компоненти складного слова пишуться, найчастіше, окремо, проте вони - не самостійні слова, а лише основи. Тому число предметів, позначених першим компонентом, в складному слові перестав виражається.

При аналізі складного слова типу «предмет + властивість» потрібно звернути увагу на те, чи стосується поняття, виражене другим компонентом (т. Е. Властивість), до предмета, позначеного першим компонентом.

Якщо перший компонент складного слова - терміна позначає предмет, а другий - дія, що відбувається з цим предметом, то український еквівалент другого компонента буде мати форму називного відмінка, а еквівалент першого компонента - форму родового відмінка [60, 58].

Переклад слів спеціальної лексики представляє цілий ряд складнощів, так як терміни не відносяться до мови взагалі і в різних терміносистемах лексично одне і теж може перекладатися по-різному. Важливо також зазначити, що термін є основним компонентом будь-якого наукового тексту і має для наукового знання самостійну цінність.

Уміння правильно перевести термін на українську мову часто входить в професійну компетенцію фахівця. Проте непослідовність вживання існуючих термінів, неймовірно розвинене дублювання їх, схильність вводити нові терміни без достатніх на те підстав - все це представляє в даний час величезні труднощі для правильного перекладу відповідної термінології.

Переклад слів спеціальної лексики представляє цілий ряд складнощів, так як терміни не відносяться до мови взагалі і в різних терміносистемах лексично одне і теж може перекладатися по-різному. Важливо також зазначити, що термін є основним компонентом будь-якого наукового тексту і має для наукового знання самостійну цінність. Уміння

правильно перевести термін на російську мову часто входить в професійну компетенцію фахівця.

Проте непослідовність вживання існуючих термінів, неймовірно розвинене дублювання їх, схильність вводити нові терміни без достатніх на те підстав - все це представляє в даний час величезні труднощі для правильного перекладу відповідної термінології.

Особливі складнощі для перекладу представляють собою множинні терміни, так як їх значення не завжди складаються із значень їх елементів. При цьому не завжди термін в англійській мові точно відповідає терміну в російській мові або поняття, позначене на жодній мові ще не невідомо особам, що говорять на іншій мові.

Зазвичай найбільш уживані і загальноприйняті терміни використовуються як основа для утворення множинні терміни. Проте, не дивлячись на легкість в перекладі таких словосполучень, їх пізнаваність і легкість запам'ятовування, вони не є гарантією їх правильного перекладу, застосування і розуміння.

1.4. Виникнення термінів в залежності від економічної ситуації в Німеччині та Великій Британії

Соціально-політичні, економічні перетворення сприяли появі нових понять, для позначення яких були введені нові терміни, тлумачення яких є насущною необхідністю. Знання основних понять ринкової економіки стало неодмінною умовою успішної діяльності, як суб'єктів господарювання (юридичних осіб та підприємців), так і громадян, які беруть у повсякденній діяльності ті або інші рішення, базуючись на економічній доцільності і ринковій ціні.

Стрімкий розвиток економіки, створення нових сфер економіки, підприємств вимагало утворення нових термінів у Англії та Німеччині. Формування ринкових терміносистем в англійській та німецькій мові відображає процес формування ринкової економіки, який базується не тільки на досвіді розвинених держав в сфері ринкових відносин, але і на вже наявному словесному вираженні фундаментальних досягнень людської думки в соціальній і господарській діяльності.

Терміни утворюються шляхом зміни значень слів загальнолітературної мови і термінів, запозичених з інших галузей науки і техніки.

Ми розглянули наступні приклади термінів які з'явилися у процесі розвитку різних економічних процесів.

Найбільш інтенсивне поповнення термінологічного складу мови відбувається за рахунок наступних процесів:

Афіксація, тобто утворення нових однослівних термінів шляхом додавання до кореневих слів запозичених з грецької та латинської мов префіксів і суфіксів, наприклад: marketing + de = demarketing - зниження купівельного попиту на дефіцитний товар за допомогою підвищення цін або скорочення коштів

Словоскладання - це утворення нової основи шляхом з'єднання двох уже існуючих основ, зазвичай без зміни їх форми, наприклад:

від гр. logos - слово, поняття + typos - відбиток, форм = logotype - спеціально розроблена, стилізована скорочена форма назви фірми, часто в оригінальному накресленні, символічне найменування; торгова марка, знак - Конверсія слова або терміна, за допомогою якої з існуючого слова або терміна утворюється новий термін, що відноситься до іншої частини мови, наприклад: to know + how = know how (технологія виробництва)

Прямі запозичення слів з грецької та латинської мов, наприклад:

locus - геометричне місце точок Більшість нових наукових термінів з'являється в результаті утворення складних термінологічних груп, але найбільші труднощі викликає дешифрування слово незабезпечених однослівних термінів.

префіксація

1. Префікс *pre* походить від латинського *prae*, що означало перед, попереду. В англійській мові додавання префікса *pre* використовується для передачі ідеї випередження по часу або по положенню.

Pre-emption rights - переважні права на купівлю

2. Префікс *de* має кілька негативних значень, основними з яких є

- вниз, нижче;
- вивільнення, відключення або відхилення і
- відділення, віддалення.
- descent - спуск, зниження

3. Префікс *inter* походить від латинського слова *inter*, що означало між, серед. Необхідно робити різницю між *inter* і префіксом *in*, доданим до слова, що починається зі складу *ter* (в таких словах, як *internal*, *interminable*, etc). Якщо замість *in* можна поставити будь-якої іншої префікс (наприклад, *external*), а замість *inter* ніякого іншого префікса поставити не можна, то дійсним префіксом є *in*. Всі сучасні значення префікса *inter* в точності відповідають його первісного значення.

Interdependent utility - взаємозалежність функцій корисності

4. Значним префікса *in* є не. У деяких випадках префікс *in* означає зміну дії дієслова на зворотне.

undecided - невирішене uncover - знімати

5. Префікс re має значення тому, знову, ще раз. У деяких випадках префікс re грає роль Невідокремлювані пасивного префікса (як, наприклад, в словах refer, revoke, revert).

reorganize - реорганізувати reentry - повторний вхід

Значення Trans означає через, за межами. У деяких випадках остання буква s відкидається без зміни значення.

transfer - передача

6. Значеннями pro - є вперед, на користь, замість.

processing - обробка

7. Негативним префіксом є non, що означає ні. У тих випадках, коли кореневе слово починається з великої літери, префікс non приєднується через дефіс.

nonexistent - неіснуючий

8. Префікс mis означає неправильно, помилково. Коли додаємо префікс mis до кореневого слова буква s завжди зберігається.

misunderstand - неправильно зрозуміти

9.3 значень, що створюються за допомогою префікса ob, найбільш характерними є проти, до, в напрямку. Буква b префікса часто асимілюється, в результаті чого з'являються такі форми, як or, os, of або навіть зовсім опускається, як в дієслові omit.

objective - мета opposite – протилежний

Основними значеннями ex є поза, за межами, а також колишній.

expulsion - виштовхування, витіснення

10. Префікс dis має значення немає і окремо, окремо.

disconnect - роз'єднання

In має два різних значення - немає та в, укласти в собі.

inaccessible - не має доступу .

Com. Основним значенням цього префікса є разом, спільно, с.

competitor - конкурент

Sub. Префікс sub має значення під, до, нижче за матеріальним становищем, а також у меншій мірі, ніж, нижче.

subdued - підлеглий

11. Префікс ad означає до, в напрямку і відноситься до числа найактивніших термінотворчих префіксів англійської мови.

12. Префікс ad має десять асимілятивну форм, які можуть бути ідентифіковані за загальним для всіх них ознакою подвійний приголосної:

- перед буквою p префікс перетворюється в ap (application - застосування);
- перед буквою c префікс перетворюється в ac (acceptance-прийняття, схвалення);

- перед g перетворюється в ag (aggravate-погіршувати, посилювати);
- перед f перетворюється в af (affixture - приєднання);
- перед l перетворюється в al (allowance - місячне утримання, гроші на витрати);
- перед n перетворюється в an (announce - заявляти, доповідати);
- перед r перетворюється в ar (arrear - заборгованість, недоїмка);

В роботі досліджуються системні відносини в економічній термінологічній сфері.

Економічні терміни в семантичному плані співвідносяться з наступними групами:

- 1) учасники економічних відносин (фізичні і юридичні): абонент (Abonnet), агент (Agent), індосат (Indossat), індосант (Indossant), трасат (Trassat), трасант (Trassant).
- 2) назви типів економічних суб'єктів (державні і комерційні структури): біржа (Borse), ярмарок (Jahrmarkt), Бундесбанк (Bundesbank), Райффайзен-банк (Raiffeisen-Bank).
- 3) назви осіб за соціальним статусом, професією: бухгалтер (Buchhalter), банкір (Bankier), маклер (Makler), заробітчанин (Gastarbeiter), штрейкбрехер (Streikbrecher).
- 4) назви грошей, валюти, цінних паперів: долар (Taler), гріш (Groschen), марка (Mark), пфеніг (Pfennig), вексель (Wechsel), акредитив (Akkreditiv), фрідріхсдор (Friedrichsdor), крейцер (Kreuzer).
- 5) Назва міри ваги, одиниці маси, кількості: фунт (Pfund), центнер (Zentner = 50 кг), допельцентнер (Doppelzentner = 100 кг), карат (Karat), відсоток (Prozent), грос (Gross = 12 дюжен = 144 штуки).
- 6) назва приміщень, документів: контора (Kontor), цех (Zeche), пакгауз (Packhaus), гроссбук (Grossbuch), прейскурант (Preiskurant), циркуляр (Zirkular), штемпель (Stempel), формуляр (Formular).
- 7) назва видів комерційної діяльності, процесу, операції: аукціон (Auktion), девальвація (Devaluation), крах (Krach), штраф (Strafe), Рабат (Rabatt), Декорт (Dekort).

У плані словотворчих можливостей економічних термінів-запозичень можна стверджувати, що для української мови характерно освоєння німецьких слів за допомогою запозичення структури слова, наприклад, агент / Agent /, ерзац / Ersatz /, артикул / Artike /), а також шляхи використання морфологічних засобів української мови: вахта / Wache /, грюндерство / Gründer /, махінація / Machenschaft /, бухгалтерія / Buchhaltung /. Для запозичених термінів характерно використання в термінологічних словосполученнях назв - прізвищ німецьких і австрійських вчених, економістів: закон Вагнера, закон Візер, закон Енгеля; індекс Пааше, індекс Ласпейрса; Райффайзен-банк, Райффайзен-каса.

В процесі функціонування економічний термін може придбати додаткове вторинне значення, яке закріплюється за неспеціальною сферою спілкування. Відбувається так званий

процес детермінологізації економічного терміна. Це явище може бути проілюстровано на прикладі лексичної одиниці «девальвація».

Первісне значення терміна - зниження курсу національної валюти по відношенню до іноземної валюти або золота внаслідок інфляції або дефіцитності платіжних балансів країни, а друге значення - знецінення, втрата значення - виникло шляхом перенесення значення за подібністю.

При вживанні в приймаючому мові запозичені терміни можуть утворювати термінологічні дублети і вносити додаткові відтінки значення. Наприклад, запозичення «пакгауз» - не просто склад, а закритий склад для короткочасного зберігання товарів і предметів на пристанях, залізничних станціях і на митниці. Під фрахтом розуміється не тільки перевезення вантажу, а перевезення повітряним і водним шляхом.

Терміни *Рабат* і *Декорт* позначають знижку, але перший вживається в значенні оптової знижки в торговому мореплаванні в розмірі близько 3%, а другий - позначає знижку за дострокове погашення боргу, або в зв'язку з тим, що якість товару нижче передбаченого договором.

Таким чином, запозичені терміни уточнюють і розширюють значення терміну .

Висновки до 1 розділу

Питання теорії економічного термінотворення лишаються значущими і на початку ХХІ століття у зв'язку з соціально-історичними чинниками, що зумовили зміни в економічному і політичному устрої сучасного суспільства, що не могло не викликати збільшення кількості

термінів, що позначають фундаментальні та прикладні поняття соціальної діяльності людського суспільства.

Термін – це мовний знак, що репрезентує наукове поняття спеціальної, професійної області знань. Слід зазначити, що існує два підходи до визначення терміна: структурно-субстанційний та функціональний.

Крім дефініції, термін характеризується наявністю низки ознак, які йому притаманні. Ці ознаки наступні: системність; номінативність; дефінування; точність значення; контекстуальна незалежність; цілеспрямований характер виникнення; стійкість і відтворюваність у мовленні; відсутність конотації; тенденція до моносемічності в межах терміносистеми; стислість.

Термін як одиниця спеціального знання являє собою особливу форму мовного знака і підпорядковується лінгвістичним і логічним законам, будучи при цьому носієм колективної професійно-наукової пам'яті, термін, через що міститься в ньому у формі поняття спеціальну інформацію, виконує функцію посередника в процесі формування, накопичення, збереження і передачі спеціального знання.

Терміни-слова розподіляються на кілька структурних типів: прості (складаються з одного кореня); афіксальних (що складаються з кореня і афіксів); складні (складаються з двох і більше коренів).

Двокомпонентні терміни утворюються за різними моделями, з яких найбільш поширені моделі : іменник + іменник + прикметник. дієслово + іменник представлена спорадично.

Найбільш поширені моделі серед трикомпонентних економічних термінів української мови наступні: іменник + прикметник + прикметник, іменник + іменник + прикметник, іменник + іменник + прикметник.

Вивчений матеріал дає можливість виділити наступні найбільш характерні для економічної термінології української мови моделі чотирьохкомпонентних термінів: іменник + прикметник + іменник + прикметник, іменник + іменник + прикметник + іменник, іменник + дієслово + прикметник + іменник.

Класифікація термінів по формальній структурі є дуже дробовою. Насамперед, виділяються терміни-слова. Вони, в свою чергу, поділяються на кореневі, похідні, складні та інше.

Далі, виділяються терміни – словосполучення. Найбільш поширеними структурами тут є поєднання іменника з прикметником, іменника з іменником у непрямому відмінку, іменника з іншим іменником в якості додатку. Є також багатослівні терміни, іноді складаються більш ніж з 5 слів.

Основними способами утворення термінів у терміносистемах ринкової економіки української мови є:

1. Синтаксичний – створення термінологічних словосполучень ;
2. Морфологічний, коли відбувається придбання новим терміном граматичних властивостей приймаючої мови;
3. Семантичний, що припускає переосмислення наявного в українській мові слова на англійській та німецькій когнітивній основі.

Видно, що терміни модифікуються, та стає багатозначними. Їм властива наявність синонімів, антонімів і словосполучень при вираженні певного поняття. Специфічний характер термінів проявляється на рівні семантики, визначальною значення термінів у певний період часу. Сфера функціонування виступає індикатором семантичного потенціалу нових термінів.

Також, поява великої кількості нових термінів обґрунтовується впливом екстралінгвістичних і лінгвістичних факторів.

Наведений перелік класифікацій економічних термінів дозволяє зробити висновок про те, що настільки багатогранне явище, як економічний термін, входить в різні класифікації – по логічному, лінгвістичного, науковому та іншим принципам. Так вони можуть бути класифіковані за такими ознаками: змістовність, формальність, функціональність і т.д. Ці класифікації у своїй сукупності характеризують роль і місце термінів в економічній, бухгалтерській, фінансовій, управлінській та інших сферах функціонування сучасного суспільства.

РОЗДІЛ 2.

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ СКЛАДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ ТА ТЕРМІНІВ-СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ

2.1 Особливості перекладу економічних термінів

Фахові терміни, як мовні знаки, що репрезентують поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки, становлять суттєву складову науково-технічних текстів і одну з головних труднощів їх перекладів з огляду на свою неоднозначність, відсутність у мові перекладу відповідників нових термінів, а також певні відмінності процесу термінотворення в англійській та українській мовах.

Мовознавці наголошують на тому, що адекватний переклад термінів вимагає, в першу чергу, відмінних знань перекладача тієї галузі науки або техніки, якої власне стосується переклад і, по-друге, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання фахової термінології рідною мовою.

“При перекладі науково-технічної літератури важливе значення має взаємодія терміна з контекстом, в якому він розкриває своє лексичне значення” [30, 255], адже лише в контексті можна зрозуміти, до якої конкретної галузі знань належить даний термін і відповідно перекласти його вірним еквівалентом у мові перекладу. Тому А.Я.Коваленко виділяє два етапи у процесі перекладу термінів: перший – це з’ясування значення терміна у контексті, а другий – це переклад значення рідною мовою.

“Головним прийомом перекладу термінів є *переклад за допомогою лексичного еквівалента*. Еквівалент – стала лексична відповідність, яка повністю співпадає із значенням іншомовного слова-терміна. Терміни, які мають еквіваленти в рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони слугують опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значень інших слів, вони дають можливість з’ясувати характер та фаховість тексту” [30, 255].

Однак пошук еквівалентів у рідній мові для перекладу термінів з іноземної мови ускладнюються тим, що терміни – неоднозначні і в залежності від сфери знань, у якій вони

вживаються, мають різні значення та дефініції. Тому далеко не завжди термін перекладається терміном – повним та абсолютним еквівалентом. Хоча деякі термін ознаки справді однозначні і не мають жодних інших значень ні в якій іншій сфері і завжди перекладаються абсолютним еквівалентом.

Наприклад, такі терміни як: “economics”, “chemistry”, “lexicology”, “atom”, “money”, “market”, “biology” мають точні відповідники в українській мові: “економіка”, “хімія”, “лексикологія”, “атом”, “гроші”, “ринок”, “біологія”, які легко знайти у загальних словниках, не звертаючись навіть до фахових.

Однак частка таких термінів у загальному термінофонді дуже незначна, тому переклад більшості спеціальних галузевих термінів не є простою заміною слова-терміна мовою оригіналу відповідним термінознаком у мові перекладу. “Лише тоді перекладати терміни було б легко та просто, якби наукова література мала монопольне право на їх використання, або ж якби кожний термін дійсно мав термінологічний еквівалент у будь-якій парі мов. Але такого не буває. Тому оптимальним є такий шлях перекладання термінів: “поняття -> український термін”, а не “іншомовний термін -> український термін”, з якої мови не відбувався б переклад” [44, 35].

Тобто пошук терміна-відповідника у мові перекладу має починатися, в першу чергу, з аналізу властивостей нового іншомовного поняття. І якщо назва іншомовного поняття-терміна ґрунтується на його найголовнішій властивості чи вдалому порівнянні, то й в інших мовах (на які здійснюється переклад даного термін ознака) ці ознаки братимуться за визначальні. У таких випадках переклад терміна дійсно перетворюється на переклад звичайної мовної одиниці, що є найпростішим шляхом підбирання власномовної назви до певного іншомовного наукового поняття.

Переклад спеціальної галузевої термінології, в тому числі й економічної, здійснюється різними способами, а саме за допомогою таких міжмовних трансформацій: лексичних, лексико-семантичних та лексико-граматичних. Головне завдання перекладача полягає у вірному виборі того чи іншого прийому в ході процесу перекладу, щоб якнайточніше передати значення кожного терміна.

Одним з найпростіших лексичних способів перекладу економічного терміна є **метод транскодування**. Транскодування – це політерна чи пофонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу. Даний прийом часто застосовується для перекладу англійських економічних термінознаків, орфографічна система мови яких дуже відрізняється від української і передбачає, перш за все, передачу звукової форми терміна, а вже потім – його лексичного значення.

Однак при перекладі способом транслітерації не слід забувати і про “фальшивих друзів перекладача”, які попри зовнішню схожість в англійській та українській мовах мають різні значення. Це – псевдоінтернаціоналізми – слова вихідної та цільової мов, які не мають подібних лексичних значень. Транслітераційний спосіб перекладу таких слів “призведе до невиправданого семантичного калькування, порушення норм лексичної сполучуваності, стилістичної неадекватності українського відповідника та зрештою до грубих викривлень лексичного змісту слова, що перекладається” [27, 410]. І хоча ці слова досить часто зустрічаються в економічних текстах, однак вони не мають статусу економічних термінів.

Даний спосіб часто застосовується при перекладі назв фірм та різних корпорацій, а також фінансових установ. Терміни також підлягають іншому лексичному прийому перекладу – **калькуванню** – передача не звукового, а комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи прازهми (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу.

Найбільш розповсюдженим лексичним **прийомом перекладу** економічних термінів є **описовий спосіб** передачі значення термін ознака. Такий прийом застосовується при перекладі тих економічних понять і реалій, які вже давно відомі в постіндустріальних суспільствах, але тільки зараз починають з’являтися в українському соціумі. Передача значень таких термінів можлива лише шляхом розкриття й додаткового пояснення змісту нових термінологічних одиниць. До таких належать сучасні форми торгівлі та надання фінансових послуг.

У випадку, коли спеціальний словник не дає точного еквівалента тому чи іншому економічному терміну, або ж коли застосування калькування, транслітерації чи описового перекладу недоречне, можливими також є лексико-семантичні та лексико-граматичні прийоми перекладу. Зокрема, до вищезгаданих трансформаційних прийомів, що застосовуються при перекладі фахових термінів, можна віднести конкретизацію та генералізацію.

Конкретизація – процес, при якому одиниця більш широкого змісту передається в мові перекладу одиницею конкретного змісту. Саме через те, що “англійські слова характеризуються більш розгалуженою семантичною структурою, аніж відповідні українські слова, їх переклад приховує у собі більше можливостей здійснення помилок, ніж переклад таких слів з української мови на англійську, тому що англійське слово може бути вжитим не в тому значенні, що призведе до грубих викривлень змісту” [27, 409].

Іноді в українській мові необхідно робити заміну слова чи словосполучення, що мають більш широкий спектр значень в англійській мові, еквівалентом, який конкретизує значення згідно контексту або стилістичних вимог. В першу чергу, така заміна передбачає пошук

синонімічного еквіваленту у мові перекладу, який буде більш конкретно і стилістично виправдано передавати фаховість даної лексичної одиниці.

Синонімічна заміна англійського економічного терміна більш широкого конкретного змісту з метою конкретизації його значення у мові перекладу, також має місце у перекладацькій практиці і є виправданою на рівні мікроконтексту лише в тому випадку, коли із змісту речення зрозуміло, про що саме йде мова.

При перекладі економічних термінів також можливим є застосування *прийому генералізації*. Генералізація вихідного значення має місце в тих випадках, коли міра інформаційної упорядкованості вихідної одиниці вища за міру упорядкованості одиниці, що відповідає їй за змістом у мові перекладу.

Ще одним лексико-граматичним прийомом перекладу сучасних економічних термінологічних одиниць є *метод компресії*. Компресія – це більш компактне викладення думок завдяки опущенню зайвих елементів та позамовного контексту. Цей метод зазвичай застосовується перекладачами при перекладі фахової термінології на рівні макроконтексту, рідше – на мікрорівні, бо це може призвести до невиправданого опущення частини лексичного значення даного терміну.

Безперечно, переклад термінів – дуже відповідальне завдання для перекладача, яке потребує високого ступеня володіння ним обома мовами, багатогранного сприйняття мовної картини світу, а також відмінних знань тієї галузі науки або техніки, якої власне стосується переклад.

Адже попри розширення міжнародних культурних й економічних зв'язків у світі, використання сучасних засобів комунікації, на кшталт, світової мережі Інтернет, і пов'язане з цим взаємозбагачення різних мов і культур, перекладач повинен рахуватися з тим, що кожна мова – унікальна і розвивається самостійно.

Їй притаманні власні мовні реалії, у ній закріплені власні культурно-історичні реалії, а також з'являються нові реалії та поняття, які ще не мають еквівалентів на момент перекладу їх на інші мови. Саме тому перекладач і виступає в ролі міжмовного посередника, який допомагає реципієнтам отримати необхідну для них інформацію, і в той же час, укорінює нові термінологічні лексичні одиниці у словниковому складі своєї рідної мови.

У процесі перекладу англійських економічних термінів досвідчені перекладачі зазвичай обирають той чи інший спосіб перекладу, виходячи зі змісту контексту, у якому вжито даний спеціальний галузевий термін, а іноді комбінують усі вищезгадані прийоми, аби якомога точніше і вдаліше передати їхнє лексичне значення у мові перекладу, зберігши при цьому, наскільки це є можливим, звукову форму та морфемну структуру вихідної термінологічної одиниці. І зважаючи на те, що сучасна англійська економічна терміносистема є мовою-

продуцентом нових міжнародних економічних термінів, адекватний переклад фахової термінології набуває особливо важливого значення для успішного становлення та нормалізації української фінансово-економічної термінології у відповідності до міжнародних стандартів.

2.2 Особливості перекладу складних економічних термінів та термінів словосполучень в англійській мові

При зіставленні англійських багатоконпонентних термінів та їх українських еквівалентів відзначаються розбіжності в лексичному значенні ядерних компонентів. Так, англійська мова широко використовує іменники широкої семантики як основу для утворення термінів, що не характерно для нашої термінології, тому лексичні розбіжності неминучі при передачі значення компонента *item*: термін *non-distributable items* (статті, що не розподіляються) слід перекладати як *нерозподілений прибуток*. Або *extraordinary items* (надзвичайні статті) – *надзвичайні прибутки і витрати*.

Розбіжності в лексичному значенні неядерних компонентів багатоконпонентних термінів вихідній мові (ВМ) та мові перекладу (МП) також пояснюються різними традиціями номінації понять в ВМ та МП:

- *book value* (досл.: книжкова вартість – вартість за бухгалтерським книгам)
- *балансова вартість*;
- *cash in hand* (досл.: грошові кошти в руці) – *грошові кошти у касі*.

Порівняльний аналіз англійських та українських термінів фінансової звітності на формально-семантичному рівні показує, що розрізняється як їх морфо-синтаксична структура, так і їх лексичний склад. При цьому в більшості випадків терміни вихідної мови та мови перекладу характеризуються також різним числом компонентів.

Розбіжності, які виявляються при зіставленні ряду термінів вихідної мови та мови перекладу на формально-семантичному рівні, представлені трьома основними видами:

- а) розбіжності в морфо-синтаксичній структурі;

б) розбіжності в лексичному складі;

в) розбіжності в лексико-граматичній структурі термінів ВМ та МП.

При перекладі багатокomпонентних термінів необхідно з'ясувати їх склад, визначити головне слово і порядок, відповідно до якого слід розкривати значення даного словосполучення:

- *Income statement account* – рахунок прибутків і збитків;
- *Common stock capital accounts* – рахунки обліку акціонерного капіталу по звичайним акціям;
- *Fully paid shares* – повністю оплачені акції;
- *Employees profit sharing* – участь робітників і службовців в прибутках;
- *Acceptance of documents for collection* – прийняття документів на інкасо;
- *Rest of the world account* – рахунок закордонних операцій.

Еквівалент - постійна лексична відповідність, яка точно співпадає із значенням слова. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони служать опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість з'ясувати характер тексту. Тому слід вміти знаходити відповідний еквівалент у рідній мові і розширювати знання термінів-еквівалентів.

Як вже зазначалось вище складні терміни являють собою стале словосполучення, за яким закріплене певне термінологічне значення. Наприклад: *conclusive notice* – кінцеве попередження; *arrival on departure* – свідчення під присягою. Переважна більшість термінів становлять препозитивні атрибутивні словосполучення, тобто такі словосполучення, де є означення і означуваний компонент і означення займає в словосполученні початкову позицію [8, 112].

Переклад складних термінів складається з двох основних процедур – аналітичної та синтетичної. Велику роль при перекладі словосполучень відіграє саме аналітичний етап – переклад окремих його компонентів. А для цього необхідно правильно визначити компоненти складного терміна, оскільки ними можуть бути не тільки слова, а й словосполучення, що входять до складу складного терміну.

Важливо також встановити, в яких семантичних відносинах перебувають компоненти між собою та з головним компонентом терміна-словосполучення. Характер цих відносин й визначає порядок та сам зміст перекладу складного терміну. Синтетичний етап перекладу передбачає побудову компонентів в залежності від зазначених семантичних відносин і отримання остаточного варіанту перекладу складного терміну [30, 85].

- **Метод опису** – передача слова за допомогою поширеного пояснення значення англійського слова. Цей прийом вживається як у випадку відсутності відповідного за значення слова в рідній мові, так і при поясненні слова у словнику.

Приклад:

Accrual right – право на витягнення доходу; account – несплачена боргова вимога; official accusation – офіційне звинувачення (у скоєнні злочину); acknowledgment of will – неофіційне признання заповідачем перед свідком, що може це підтвердити, що підпис під заповітом належить заповідачеві; on account of whom it may concern – за рахунок тих, кого це може стосуватись (страхова формула);

- **Метод калькування** – переклад англійського слова чи словосполучення за його частинами з наступним складанням цих частин. Такий переклад відтворює англійське слово дослівно.

Приклад:

Multiple accredit – множинне акредитування; accomplice of attempt – співучасник у замаху; according to law – у відповідності до закону;

Оскільки в юридичних звітах та договорах часто використовуються назви різноманітних закладів та юридичних та інших фірм, то при перекладі термінів у юридичному контексті часто використовується такий прийом перекладу як транскрибування.

- **Метод транскрибування** – передача літерами рідної мови звучання англійського слова.

Приклад:

Special Systems Industry – Спеціал Систем Індастрі.

- Переклад за допомогою використання різних прийменників.

Приклад:

Accreditee person – особа, в присутності якої виконується акредитування; to acknowledge the compliment – [відповісти](#) на почесі; acquisition by conquest - заволодіння майном шляхом захоплення.

Значні труднощі викликають терміни, до складу яких входять групи слів, так звані багатокомпонентні терміни.

Існує ряд термінів-словосполучень, які не допускають дослівного перекладу, хоч мають еквіваленти в рідній мові. Окремі елементи таких термінів відрізняються від компонентів еквівалента рідною мовою. Такі терміни рідко зустрічаються в економічній термінології [15, 122].

Приклад:

Private nuisance – джерело небезпеки.

Найбільш складними для перекладу є терміни, які мають різні значення не тільки у різних галузях науки і техніки, а й навіть в одній галузі:

Notice – 1. попередження, повідомлення, [заява](#), сповіщення, попереджати, сповіщати; 2. сповіщення про готовність судна до завантаження; нотіс; 3. знання, обізнаність.

Charge – 1. обтяження річчі, заставне право, обтягувати заставою; 2. забов'язання, [відповідальність](#); покласти відповідальність; 3. розпорядження, вимога, доручення; доручати, вимагати; 4. обвинувачення, пункт обвинувачення; звинувачувати; 5. аргументування в позовній заяві у спростуванні передбачуваних доводів [відповідача](#); 6. письмова деталізація вимог сторони стосовно заведеного діла; 7. завершальне звернення судді до присяжних (перед вимовою вердикту); 8. звертання [стягнення](#); 9. завідування, керівництво,

ведення, піклування; 10. особа, що знаходиться на піклуванні; 11. ціна; витрата; нарахування; збори; пільги; назначати ціну; покладати витрати на когось.

Account - 1. рахунок; розрахунок; 2. належний платіж; несплачена боргова вимога; 3. звіт; робити звіт; пояснювати; 4. позов з вимогою до звіту; 5. відповідати; нести відповідальність.

Таке слово, яке має кілька словникових відповідностей, варіантів, аналогічних йому за значенням, перекладається шляхом відбору варіанта-аналога, який найточніше передавав би значення терміну у залежності від слів, які знаходяться у тісному зв'язку з даним словом.

Найбільш тісний зв'язок існує між підметом та присудком, присудком і прямим додатком, означенням і означуваним словом. [14, 130].

Приклади:

Notice in writing – письмове попередження; notice to admit – вимога у зізнанні (з ціллю скорочення витрат по пред'явленню судових доказів); to give notice to – повідомляти когось про щось; to have notice of - знати про щось; notice to plead – вимога надати змагальний папір; notice to produce – пропозиція супротивній стороні надати в суд документ; notice to quit – попередження наймачу про розірвання договору найма житлового приміщення; to take notice – отримати повідомлення; with notice – бути попередженим; without notice - без попереднього повідомлення; notice of action – повідомлення про подачу позову; notice of alibi – попередження про намір зави алібі; notice of allowance – офіційне повідомлення про акцептування заяви на патент; notice of amendment – повідомлення про виправи; notice of appeal – повідомлення про апеляцію; notice of appearance – повідомлення (позивача відповідачем) про явку в суд; notice of appropriation – сповіщення о виділенні (індивідуалізації) товару для виконання договору; notice of argument - повідомлення про дебати; notice of copyright - відмітка (на друкарському виданні) про авторські права; notice of dishonor – повідомлення про несплату векселю; notice of opposition - заперечення, протест; notice of trial - повідомлення про призначення діла на слухання.

При перекладі множинних термінів необхідно з'ясувати його склад, визначити головне слово і порядок, відповідно до якого слід розкривати значення даного словосполучення (так як порядок слів множинного терміна в більшості випадків доведеться підпорядковувати законами української мови, відмінний від порядку слів в англійській мові).

1. Безприйменникові множинні терміни:

а) Множинні терміни, що складаються тільки з іменників, в даних словосполученнях головним словом є останнє, переклад починається з головного слова:

- Income statement account – рахунок прибутків і збитків;
- End month account – розрахунок на кінець місяця;
- Loan repayment account – рахунок прострочених сум;
- Investment trust shares – акції інвестиційного фонду.

б) Множинні терміни, що складаються з прикметників (або дієприкметників) та іменників, в даних словосполученнях головним словом є останнє, переклад починається з головного слова:

- Common stock capital accounts – рахунки обліку акціонерного капіталу по звичайних акціях;
- World market price – ціна світового ринку;
- Fixed assets account – рахунок основного капіталу;
- Preferred stock capital account – рахунок акціонерного капіталу за привілейованими акціями.

в) Множинні терміни, що складаються з прикметників (або дієприкметників) та іменників, в даних словосполученнях головним словом є останнє, слова, що стоять зліва від нього, є визначенням до головного слову:

- Cumulative preference shares – кумулятивні привілейовані акції;
- Certified public accountant – дипломований бухгалтер вищої кваліфікації.

г) Множинні терміни, що складаються з прислівника і іменника, головним словом є останнє, слова, що стоять зліва від нього, є визначенням до головного слова:

- Fully paid shares – повністю оплачені акції;
- Daily time sheet – щоденна відомість.

д) Множинні терміни, що складаються з герундія та інших частин мови. У цих словосполученнях головне смислове навантаження несе герундій, а всі інші слова визначають або доповнюють його:

- Employees profit sharing – участь робітників і службовців в прибутках;
- Mail order selling – продаж через посилочну торгівлю.

е) Множинні терміни, що складаються з дієслова, що є в даних словосполученнях головним словом і стоїть на першому місці і інших частин мови:

- To discount a banker's acceptance – враховувати банківський акцепт;
- To accommodate economic growth – сприяти економічному зростанню.

2. Прийменникові множинні терміни характеризуються тим, що головне слово стоїть в даних словосполученнях до прийменника, а слова, що стоять після прийменника, є визначенням:

- Acceptance of documents for collection – прийняття документів на інкасо;
- Advance against pledge of goods – позика під заставу товару.

Прийменникові словосполучення можуть входити до складу множинних термінів і бути визначенням до головного слова:

- Rest of the world account – рахунок закордонних операцій;
- Flow-of-funds analysis – аналіз грошових потоків;

3. Множинні терміни, що включають інфінітив:

- Price subject to change without notice – ціна, що підлягає зміні без попередження.

4. Множинні терміни, що складаються з ланцюжка слів, окремі ланки яких пов'язані між собою дефісом:

- Self-dial long-distance service – автоматичний міжміський телефонний зв'язок;
- Below-line balance account – позабалансовий рахунок.

Говорячи про перекладацьку еквівалентність, передусім можливість передати вихідний текст на текст перекладу в максимально повному обсязі. Однак, мовну своєрідність будь-якого тексту, орієнтованість його змісту на певну аудиторію, яка володіє лише їй притаманними «фоновими» знаннями і культурно-історичними особливостями, не може бути з абсолютною повнотою «відтворено» на іншій мові.

Саме тому переклад не передбачає створення тотожного тексту і відсутність тотожності не може служити доказом неможливості переведення. Втрата якихось елементів перекладного тексту при перекладі не означає, що цей текст «неперекладний»: така втрата зазвичай і виявляється, коли він переведений і переклад зіставляється з оригіналом. Неможливість відтворити в перекладі якусь особливість оригіналу – це лише частковий вияв загального принципу нетотожності змісту двох текстів на різних мовах. Відсутність тотожності аж ніяк

не заважає перекладу виконувати ті ж комунікативні функції, для виконання яких був створений текст оригіналу.

Специфіка перекладу, що відрізняє його від всіх інших видів мовного посередництва, полягає в тому, що він призначається для повноправною заміни оригіналу і що рецептори перекладу вважають його повністю тотожним вихідному тексту.

При зіставленні внутрішньої форми термінів, що складаються з двох іменників (N + N) або іменника та іменний групи, спостерігаються такі види розбіжностей:

1. Зміна відмінкової форми визначального іменника (заміна форми називного відмінка на форму родового відмінка):

Risk figure – показник ризику; *capital market* – ринок капіталу; *tax rate* – ставка податку; *purchase price* – ціна придбання.

2. Зміна відмінкової форми визначального іменника (загальний відмінок іменника в структурі терміна вихідної мови – непрямі відмінки іменника в структурі терміна мови перекладу) і введення прийменника:

Income tax – податок на прибуток; *Sales tax* – податок з продажу; *Market position* – положення на ринку;

3. Зміна числа (однина - множина) одночасно зі зміною відмінкової форми (у тому числі з введенням прийменника):

Order inflow – надходження замовлень; *Share issue* – емісія акцій; *Share turnover* – оборот акцій; *Share subscription* – підписка на акції; *Profit and loss account* – звіт про прибутки і збитки.

Терміни, які з двох іменників, пов'язаних приводом of (N of N), як правило, переводяться терміном зі структурою "іменник + іменник в родовому відмінку" в українській мові: *principles of consolidation* – принципи консолідації; *Board of Directors* – Рада директорів.

Інші прийменники, що зв'язують два імені іменників у складі термінів, як правило, передаються відповідними приводами української мови: *dividend per share* – дивіденд на акцію; та інші.

Морфо-синтаксична структура "іменник + іменник у непрямому відмінку (у тому числі з прийменником)" досить продуктивна в освіті українських термінів; переважно за допомогою цієї структури і структури Adj + N передається значення англійських термінів зі структурою N + N.

У багатьох випадках і теоретично, і практично можливе співіснування українських (так само як і англійських) термінів одного лексичного складу, але різної морфо-синтаксичної структури. Так, в українських складових термінах однаково широко представлені і узгоджені визначення, виражені ім'ям прикметником, і доповнення, виражені ім'ям іменником у

непрямою відмінку з прийменником. У таких випадках, як правило, один з варіантів виявляється більш стійким і закріплюється в мові як термін, але іноді граматична структура не є настільки жорсткою і допускає багатоваріантність перекладу: *market factor* – ринковий фактор, який може бути переведений і як фактор ринку.

В цілому, розбіжності в структурі термінів на граматичному рівні не перешкоджають досягненню еквівалентності перекладу, так як дозволяють виразити ідентичні категоріальні значення в вихідній мові і мови перекладу. Цей факт можна розцінювати як підтвердження того, що у своїй когнітивній функції мова мінімально залежить від граматичної системи мови. Результати аналізу слід взяти до уваги як підстава для застосування граматичних трансформацій при калькуванні безеквівалентної термінології.

При зіставленні англійських складених термінів та їх українських еквівалентів відзначаються розбіжності в лексичному значенні ядерних або визначальних компонентів.

Внаслідок різних традицій номінації основою для формування складових термінологічних одиниць в вихідній мові і мови перекладу служать різні ключові терміни.

Наприклад:

Accounting convention – буквально: правило бухгалтерського обліку – метод бухгалтерського обліку;

Utilization of losses – буквально: використання збитків – погашення збитків.

Досить поширеною тенденцією є використання в англійських складових термінах ядерних компонентів більш широкої семантики, ніж в українській. Англійська мова широко використовує іменники широкої семантики як основу для утворення термінів, що не характерно для української термінології. Наприклад, лексичні розбіжності неминучі при передачі значення компонента **item**: термін *non-distributable items* – нерозподільні статті слід перекладати як нерозподілений прибуток. Порівняно з *extraordinary items* – надзвичайні статті – надзвичайні / позареалізаційні доходи і витрати.

Розбіжності в лексичному значенні неядерних компонентів складених термінів вихідної мови і мови перекладу (у тому числі супроводжуються зміною частини мови) також пояснюються різними традиціями номінації понять в термінах вихідної мови і мови перекладу:

Book value – буквально: книжкова вартість – вартість за бухгалтерськими книгами – балансова вартість;

Cash in hand – буквально: грошові кошти в руці – грошові кошти в касі;

Parent company – буквально: батьківська компанія – материнська компанія;

Equity exposure – буквально: ризик зміни вартості капіталу – фондовий ризик.

Те, що причиною даного виду перекладацьких невідповідностей є саме традиції використання різних мовних одиниць у складі терміна вихідної мови і мови перекладу, наочно

демонструє наступний приклад: якщо в англійській мові співіснують терміни-синоніми *short-term liabilities* – короткострокові зобов'язання та *current liabilities* – буквально: поточні зобов'язання, кожен з яких може вживатися при складанні бухгалтерського балансу, то в українській мові обидва терміни переводяться як короткострокові зобов'язання, згідно жорстко регламентованої структури балансу.

При зіставленні лексичних значень компонентів більшості наведених у даному розділі термінів вихідної мови і мови перекладу виділяється загальна (інтегральна) сема; терміноелементи одиниць вихідної мови і мови перекладу пов'язані відносинами спеціалізації, генералізації значення, іншими метонімічними відносинами. У деяких випадках, однак, в основі внутрішньої форми зіставлень термінів вихідної мови і мови перекладу лежать різні семантичні відносини:

Equity investment – інвестиції в акціонерний капітал інших підприємств –портфельні інвестиції – інвестиції, що формують портфель цінних паперів компанії: обидва терміни позначають інвестиції в акції інших компаній;

Equity exposure – ризик зміни вартості капіталу – фондовий ризик (ризик зміни цін фондового ринку): обидва терміни позначають ризик зміни вартості акцій.

Ці розбіжності не перешкоджають вираженню термінів вихідної мови і мови перекладу ідентичних понять.

Порівняльний аналіз англійських і українських термінів фінансової звітності на формально-семантичному рівні показує, що розрізняється і їх морфо-синтаксична структура, і лексичний склад. При цьому в більшості випадків терміни вихідної мови і мови перекладу характеризуються також різним числом компонентів. Розбіжності, залежно від їх причин, можна розділити на такі різновиди.

Розбіжності в лексико-граматичній структурі термінів вихідної мови і мови перекладу внаслідок неможливості передати семантику кожного терміноелементом одним аналогічним компонентом при перекладі.

Розбіжності цього різновиду виникають при перекладі однослівних термінів, яким відповідають українські складові терміни. Як приклад, такі пари еквівалентів:

- Maintenance – технічне обслуговування;
- Proceeds – грошові надходження;
- Research – наукові дослідження;
- Security – цінний папір.

У деяких випадках лексико-граматична структура українського складеного терміна відображає складний характер англійського терміна, утвореного - складанням двох слів: *leaseback* – зворотний лізинг; на основі складеного терміна (в результаті еліпсиса):

1. rentals – витрати на оренду;
2. орендна плата (від rental expenses, rental payments);
3. nominee – номінальний акціонер (від nominee shareholder).

Розбіжності, які виявляються при зіставленні ряду термінів вихідної мови і мови перекладу на формально-семантичному рівні, представлені трьома основними видами: розбіжності в морфо-синтаксичній структурі; розбіжності в лексичному складі; розбіжності в лексико-граматичній структурі термінів вихідної мови і мови перекладу.

Розбіжності в морфо-синтаксичній структурі термінів вихідної мови і мови перекладу поділяються на такі різновиди:

Належність одного з компонентів у структурі термінів вихідної мови і мови перекладу до різних частин мови може бути обумовлена як відмінностями в граматичному ладі мов, так і історично сформованими особливостями позначення поняття в кожній мові.

Різниця в граматичному ладі мов є основною причиною розбіжностей у морфо-синтаксичній структурі англійських термінів, що складаються з двох і більше іменників, і їх українських еквівалентів.

Грамматичній структурі "іменник + іменник" (N + N), найбільш продуктивною в утворенні англійських термінів у українських термінах, як правило, відповідає конструкція "прикметник + іменник" (Adj + N), при перекладі на українську використовується конструкція "прикметник + іменник" (Adj + N).

Наприклад: *consumer demand* – споживчий попит; *credit rating* – кредитний рейтинг; *interest income* – процентний дохід; *investment policy* – інвестиційна політика; *market capitalization* – ринкова капіталізація; *reserve account* – резервний рахунок; *subscriber base* – абонентська база; *tax basis* – податкова база.

Розбіжності в морфо-синтаксичній структурі англійських і українських термінів можуть супроводжувати розбіжності в лексичному складі термінів: *parent company* – материнська компанія (заміна іменника ім'ям прикметником не пов'язана із зміною семантики цього компонента).

2.3 Особливості перекладу складних економічних термінів та термінів словосполучень в німецькій мові

Німецька економічна термінологія збагачується як через словотвір, так і через лексикалізацію словосполучень. Термінологічні словосполучення мають стійкий характер у плані їх семантичної специфікації.

Структурно вони виявляють деяку варіативність: існує однозначність деяких словосполучень та композитів, словосполучень та абревіатур. Синтаксис термінологічних словосполучень економіки відображає здебільшого атрибутивні, рідше об'єктні відношення. Відношення синонімії, антонімії та семантичних полів об'єднують термінологічні словосполучення з рештою термінологічної лексики.

Однією із можливостей визначення значення економічного терміна є використання знань про способи та засоби словотвору. Якби зміни, зумовлені розвитком суспільства, не відбувались у мові, стабільними у ній залишаються певні словотворчі засоби, за якими можна визначати семантику термінів-іменників, утворених за правилами німецького словотвору (більшість термінів становлять іменники, оскільки номінація є носієм найбільш важливих змістів у пізнаванні дійсності).

Якщо розглядати склад термінологічних словосполучень з точки зору формальної виразності елементів, то можна помітити наступне: у німецькій мові найбільш поширеними є атрибутивні словосполучення з іменником у функції постпозитивного визначення, причому ця модель буде продуктивною незалежно від числа елементів словосполучення.

Двокомпонентні номінативні словосполучення виявляють велику спаяність своїх компонентів і деяку тенденцію до перетворення в однослівне позначення. Кількість визначень, що приєднуються до ядра терміна, в процесі його розвитку може доходити до 8-10, однак із зростанням кількості приєднаних визначень термін стає громіздким і починає проявляти тенденцію перетворення в скорочення.

Krankenhausökonomik – економіка лікарняної справи

Prognoseentscheidung – рішення, що ґрунтується на прогнозі

Marketinginstrumente – інструменти маркетингової політики

Як впливає з розглянутих вище термінологічних словосполучень, при перекладі слід усвідомити склад термінологічного словосполучення, визначити головне слово, перевести дане термінологічне словосполучення, а потім, відредагувавши його, дати необхідний еквівалент українською мовою.

При цьому слід враховувати, що порядок слів в українських еквівалентах термінологічних словосполучень часто не збігається з тим порядком слів, який використовується в німецьких термінологічних словосполученнях. Так, наприклад, визначення, що знаходяться зліва від головного слова, при перекладі досить часто доводиться ставити праворуч від головного слова. Моделі термінологічних словосполучень визначаються числом компонентів, що в свою чергу, впливає на вмотивованість термінологічного словосполучення.

Робота з науково - технічними текстами показує, що найбільш частими термінологічними словосполученнями є ті, які складаються з 2 - 3 компонентів, що є характерним для будь-якої галузевої термінології. На практиці зустрічаються термінологічні словосполучення, що складаються з чотирьох і більшого числа компонентів.

Переклад термінів економіки здійснюється за загальними правилами і багато в чому носить особистісний характер. За основу прийомів перекладу беремо лексичні трансформації і види перекладу, які виділяє Р.Ф. Проніна та А.І. Кашпер.

Спосіб № 1. Переклад за допомогою аналогів

При аналізі було виявлено велику кількість термінів, переведених даними способом. Наступні приклади пояснюють, як був виконаний переклад.

Man muss vom eigenen Konto einen bestimmten Betrag abbuchen.

Необхідно списати з рахунку певну грошову суму.

У даному реченні термін *Betrag* був переведений як « грошова сума », так як при зверненні до словника було виявлено кілька варіантів як розмір, обсяг, кількість, величина, значення, грошова сума, але з усіх зазначених значень було обрано одне, найбільш підходяще по контексту і відповідне особливостям мови економічних термінів. Використаний термін, широко поширений і актуальний на сьогоднішній день серед всіх користувачів.

Спосіб № 2. Лексичне розгортання

Die Ausrichtung der strategischen Entwicklung des Leistungsprogramms auf Erfordernisse des Marktes.

Коректування стратегічного розвитку виробничої програми з урахуванням кількості та якості відповідно до потреб ринку.

У даному реченні термін *Leistungsprogramm* переведений як « виробнича програма з урахуванням кількості та якості » за допомогою лексичного розгортання шляхом додавання слів з урахуванням кількості та якості. На перший погляд, цей термін можна перекласти тільки за допомогою калькування, але при формуванні пропозиції виникає потреба його розширення, що робить переклад більш зрозумілим і красивим. При перекладі даного терміну той же результат виходить, якщо переводити його шляхом додавання слів.

Спосіб № 3. Транскрипція і транслітерація

Marketing ist die bewusste marktorientierte Führung des gesamten Unternehmens.

Маркетинг являє собою процес комплексного управління підприємством з усвідомленою орієнтацією на потреби ринку.

Спосіб № 4. Калькування

Zu den wichtigsten Zwecken des Marketings zahlen: Die strikte Orientierung aller Beteiligten auf die Bedürfnisbefriedigung der Kunden.

До найважливішої сутнісної ознаки маркетингу відноситься: сувора орієнтація всіх учасників на задоволення потреб покупців.

У даному реченні термін задоволення потреб переведений за допомогою калькування. Слово розділили на 2 частини: *Bedürfnis*, яке перекладається як потреба; нужда; запити і *Befriedigung*, яке перекладається як задоволення. Розглянувши навколишній контекст даного терміну, переклад був утворений з урахуванням норм української мови за допомогою словосполучення - задоволення потреб. При цьому і перші і другі компоненти були переведені шляхом вибору аналога.

Спосіб № 5. Експлікація або описовий переклад

Abbuchungsvorgänge, wie Lastschriften oder Dauerauftrage, können von einem Tagesgeldkonto nicht getätigt werden.

Списання коштів з рахунку, як і запис в дебет рахунку або довгострокове доручення банку на вчинення певної операції за зобов'язанням клієнта за рахунок клієнта, не може здійснюватися з рахунками одноденної банківської позики.

У даному реченні за допомогою експлікації переведені відразу два складних терміна *Dauerauftrage* – довгострокове доручення банку на вчинення певної операції за зобов'язанням клієнта за рахунок клієнта і *Tagesgeldkonto* – рахунки одноденної банківської позики. Слова були розкладені на складові його компоненти. Останні компоненти «*Auftrag*» і «*Konto*» були переведені як еквіваленти української мови, а складові переведені описово після процесу обговорення значень даних слів. При цьому термін, що складається з двох компонентів, був переведений 10 компонентами. А термін *Tagesgeldkonto* складається з 3 компонентів, а в перекладі використовувалося 5. Все це говорить про те, що при перекладі даних термінів використовувалися різні способи.

Спосіб № 6. Виявлення еквівалента

Більшість складних термінів, за своєю зовнішньою формою, що нагадують «кальки» були включені до переліку даного способу перекладу, так як вони розглядаються в конкретній спеціальній галузі економіки (торгова справа), в межах якої вони не мають синонімів у мові перекладу і переводяться однозначно.

Der Produktionsverbundungshandel verbindet zumeist zwei Hersteller.

Посередницька торгівля товарами виробничого призначення об'єднує, принаймні, двох виробників.

У даному реченні термін *Produktionsverbundungshandel* переводиться еквівалентом української мови як посередницька торгівля товарами виробничого призначення. Слово з

такою конструкцією орієнтує дослідника на його переклад за допомогою калькування. Цей термін спочатку отримав такий переклад саме цим способом. Але з часом дане словосполучення стало досить стійким і в спеціальних текстах з економіки перекладається саме так.

2.4 Порівняльна характеристика способів перекладу німецьких та англійських складних термінів та термінів-словосполучень.

Проаналізувавши на практичному матеріалі способи перекладу англійських та німецьких складних термінів та термінів – словосполучень, ми можемо зробити їх порівняльну характеристику. Серед основних способів перекладу термінів маємо наступний перелік:

1. Метод опису – передача слова за допомогою поширеного пояснення значення слова. Цей прийом вживається як у випадку відсутності відповідного за значенням слова в рідній мові, так і при поясненні слова у словнику;

2. Калькування – переклад з іноземної мови слова чи словосполучення за його частинами з наступним складанням цих частин, тобто він відтворює слово дослівно ;

3. Виявлення еквівалента - пошук постійної лексичної відповідності, яка точно збігається із значенням слова;

4. Транскрипція і транслітерація – передача літерами рідної мови звучання іноземного слова.

Порівняємо такі способи перекладу англійських та німецьких складних економічних термінів та термінів - словосполучень.

- [stockowner](#) – акціонер банку (калькування)
Bankanteilseigner - акціонер банку (калькування)
- indemnity insurance - страхове відшкодування (калькування)
Schadenversicherung - страхування від збитків(калькування)
- overproduction – перевиробництво (калькування)
Überproduktion – перевиробництво (калькування)
- competitiveness – конкурентоспроможність (калькування)
Wettbewerbsfähigkeit – конкурентоспроможність (калькування)
- monetary policy – валютна політика (калькування)
- Währungspolitischer Zusammenschluss – валютне об'єднання (пошук еквіваленту)

- commodity-money exchange – товарно – грошовий обмін (калькування)
Ware-Geld-Austausch – товарно – грошовий обмін(калькування).

До того ж ми дослідили відмінності у відмінності у побудові складних економічних термінів. У німецькій мові вони утворюються шляхом складання кількох слів, в той час їх англійські еквіваленти передаються словосполученнями.

- Bankensystem – banking system
- Außenwirtschaftslehre – outside bussiness administration
- Doppelbesteuerungsab – double faxation agreement
- Buchhalter – accountant
- Finanzwirtschaft – finacee economy
- Buchbestand – books in stock
- Bilanzatetira – balance sheet assets

Як бачимо здебільшого способи перекладу збігаються, але існують відмінності через структуру термінів. У англійській мові переважають терміни словосполучення, які в свою чергу у німецькій мові можуть бути представленими у вигляді складних економічних термінів за допомогою складання декількох слів.

Висновки до розділу 2

В ході проведеного в роботі дослідження можна підвести підсумки і зробити певні висновки. Як і при перекладі текстів художньої літератури, технічних та інформативних текстів, при перекладі економічних текстів, важливе значення має еквівалентність перекладу оригіналу тексту.

Так, причиною найбільших труднощів є відмінність терміносистем вихідної мови і мови перекладу. Відмінності в лексичному складі і морфосинтаксичній структурі термінів мають об'єктивні лінгвістичні причини:

англійські економічні терміни, в структуру яких входить субстантивний визначальний компонент (іменник або іменна група), не можуть бути переведені на українську без розбіжностей в морфо-синтаксичній структурі, обумовлених відмінностями в граматичному ладі мов. Розбіжності в морфо-синтаксичній структурі не перешкоджають передачі значення виражається терміноелементами інтегрального або диференціального ознаки.

Все це дозволяє рекомендувати транскрипцію, транслітерацію і калькування (у тому числі із застосуванням граматичних трансформацій) як прийоми перекладу безеквівалентної термінології.

Переклад економічних термінів, що відрізняються за лексичним складом, являє собою певну практичну складність: він вимагає від перекладача як розуміння значення терміна, так і знання термінів мови перекладу і не допускає калькування.

Терміни які традиційно розглядаються як еквівалентні, але мають певні розбіжності в точній обсязі понять. Як правило, розбіжності пов'язані з принциповими відмінностями в наукових реаліях і прийнятті еквівалентів дозволяють найбільш точно передати семантику одиниць при перекладі тексту.

У процесі перекладу англійських економічних термінів досвідчені перекладачі зазвичай обирають той чи інший спосіб перекладу, виходячи зі змісту контексту, у якому вжито даний спеціальний галузевий термін, а іноді комбінують усі вищезгадані прийоми, аби якомога точніше і вдаліше передати їхнє лексичне значення у мові перекладу, зберігши при цьому, наскільки це є можливим, звукову форму та морфемну структуру вихідної термінологічної одиниці.

Тож серед основних способів перекладу термінів маємо наступний перелік: метод опису, калькування, виявлення еквівалента, транскрипція і транслітерація.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного в роботі дослідження можна підвести підсумки і зробити певні висновки.

Дослідження понять, основних положень термінознавства показало, що термінознавство це наука, що вивчає спеціальну лексику з погляду її типології, походження, форми, змісту та функціонування, а також використання, упорядкування та створення.

1. Терміни є одиницями мовного і професійного знання, що забезпечують ефективність міжкультурної комунікації. Економічні терміни являють собою слова і словосполучення спеціальної мови, що вживаються для позначення логічно точно сформульованих понять даної галузі знань і складають основу економічної теорії. Вони мають низку ознак. З логічної точки зору економічні терміни є смисловою домінантою висловлювання.

2. У лінгвістичному відношенні економічні терміни являють собою лексико-граматичними одиницями мови, що функціонують як у системі загальнолітературної національної мови, так і в системі економічної науки. Як лексико-граматична одиниця мови економічний термін володіє ознаками, характерними для лексичних одиниць загальнолітературної мови, а саме: семантикою і сенсом.

3. Економічний термін також володіє всіма функціями, притаманними слову: номінативної, сигніфікативної, комунікативної і прагматичної. Характерними особливостями економічного терміну як одиниці наукового знання є: однозначність, точність, систематичність, відсутність синонімів, без емоційність, стислість.

4. Варто зазначити, що загалом складні економічні терміни та терміни словосполучення мають такі самі шляхи передачі з англійської та німецької на українську, як і терміни інших галузей.

5. Мовознавці наголошують на тому, що адекватний переклад термінів вимагає, в першу чергу, відмінних знань перекладача тієї галузі науки або

техніки, якої власне стосується переклад і, по-друге, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання фахової термінології рідною мовою.

6. Головним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквівалента.

Одним з найпростіших лексичних способів перекладу економічного терміна є метод транскодування.

Терміни також підлягають іншому лексичному прийому перекладу – калькуванню – передача не звукового, а комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фраземи (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу.

Найбільш розповсюдженим лексичним прийомом перекладу економічних термінів є описовий спосіб передачі значення термінознака.

При перекладі економічних термінів також можливим є застосування прийому генералізації. Ще одним лексико-граматичним прийомом перекладу сучасних економічних термінологічних одиниць є метод компресії.

7. Німецька економічна термінологія збагачується як через словотвір, так і через лексикалізацію словосполучень. Термінологічні словосполучення мають стійкий характер у плані їх семантичної специфікації.

8. У англійській мові переважають терміни – словосполучення, в той час як у німецькій мові більшість становлять складні терміни.

9. Характерною відмінністю є структура складних термінів у представлених мовах : у німецькій мові вони утворюються шляхом складання декількох слів, а у англійській мові здебільшого за допомогою додавання префіксів та суфіксів.

10. Структурно вони виявляють деяку варіативність: існує однозначність деяких словосполучень та композитів, словосполучень та аббревіатур.

Робота з науково - технічними текстами показує, що найбільш частими термінологічними словосполученнями є ті, які складаються з 2 - 3 компонентів, що є характерним для будь-якої галузевої термінології. На практиці

зустрічаються термінологічні словосполучення, що складаються з чотирьох і більшого числа компонентів.

Синтаксис термінологічних словосполучень економіки відображає здебільшого атрибутивні, рідше об'єктні відношення. Відношення синонімії, антонімії та семантичних полів об'єднують термінологічні словосполучення з рештою термінологічної лексики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авербух К.Я. Терминологическая вариантность и некоторые проблемы прикладной лингвистики / К.Я. Авербух // Проблемы перевода научно-технической литературы: Сб. науч. тр. - Саратов: Изд-во Саратовского университета, 1988. – С. 3-8.
2. Александрова Н.Г. Тенденции развития современной экономической терминологии в английском и русском языках / Н.Г Александрова // Когнитивные аспекты изучения языковых явлений в германских языках: Межвузовский сборник научных статей. – Самара: Изд-во "Самарский университет", 2000. – 80 с.
3. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка / И.В.Арнольд. – М. : Просвещение, 1995. – 295 с.
4. Арутюнова Н.Д. Аспекты семантических исследований / Н.Д.Арутюнова. – М.: Наука, 1980. – 356 с.
5. Бархударов Л. С. Язык и перевод / Л. С. Бархударов . –М.: МО, 1975. – 240с.
6. Багмут Й.А. Проблеми перекладу суспільно – політичної літератури українською мовою / Й.А. Багмут. – К.: НД, 2005. – 201 с.
7. Будагов Р.А. О предмете языкознания: Человек и его язык / Р.А.Будагов.– М.,1976. – 190 с.
8. Борисова Л.И. Лексические трудности перевода научно-технической литературы с английского языка на русский. - М.: ВЦП, 1979. - 135 с.
9. Борисова Л.И. Особенности перевода общеупотребительной и общенаучной лексики с английского языка на русский / Л.И. Борисова. — М.: ВЦП, 1980.— 171с.
10. Борисова Л.И. Лексико-стилистические трансформации в англо-русских научно-технических переводах / Л.И. Борисова. — М.: ВЦП, 1981. — 168 с.

11. Борисова Л.И. Пособия по научно-техническому переводу (методологический обзор) / Л.И. Борисова. - М.: МПУ, 2000. – 72 с.
12. Быкова Е.В. Однословные финансово-экономические термины, заимствованные из английского языка в 90-е годы: (Этапы и типы адаптации) / Е.В. Быкова. – СПб., 2000. – 16 с.
13. Былинович В.Н. О словосочетаниях как единицах терминологии / Романогерманское языкознание: Республиканский межведомственный сборник / В.Н. Былинович. – М. : Высшая школа, 1984. – 96 с.
14. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов / Л.Г. Верба. - вид. «Нова книга», 2003. – 203 с.
15. Верещака М.В. Терминообразовательное гнездо составных терминов// Лингвистические исследования: 1984. Историко-типологическое изучение разносистемных языков / М.В. Верещака. – М., 1984. – 80 с.
16. Виноградов В.С.Перевод: Общие и лексические вопросы / В.С.Виноградов. – М.: Высшая школа, 1971. – 240 с.
17. Винокур Г.О. О некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии. "Труды МИФЛИ", т. V, 1939. – С. 24
18. Володина М.Н. Когнитивно-информационная природа термина и терминологическая номинация / М.Н. Володина. – М., 1998. – 52 с.
19. Гореликова С. Н. Природа термина и некоторые особенности терминообразования в английском языке / С. Н. Гореликова. – О.: Вестник ОГУ, 2002. – 121 с.
20. Гринев С.В. Введение в терминографию / С.В. Гринев. – М. : Изд-во МПУ, 1995. – 158 с.

21. Долгих Н.Г. О способах выделения и методах анализа семантических полей / Н.Г. Долгих // Вопросы германской филологии: Сб. науч. тр. МГПИИЯ им. М. Тореца. – М., 1972. – 43 с.
22. Ерогова А.М. Теория и практика перевода экономических текстов с английского языка на русский / А.М. Ерогова. – М.: Просвещение, 1986. – 122 с.
23. Казакова М. В. Практические основы перевода / М.В. Казакова - Санкт-Петербург, 2005. – 271 с.
24. Канделаки Т.Л. Вопросы моделирования систем значений упорядоченных терминологий / Т.Л. Канделаки. – М., 1969. – 31 с.
25. Канделаки Т.Л. Семантика и мотивированность терминов / Т.Л. Канделаки. – М., 1977. – 168 с.
26. Капанадзе Л.А. Взаимодействие терминологической и общеупотребительной лексики / Л.А. Капанадзе. – М., 1965. – 103 с.
27. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Грама- тичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. / Л.А. Карабан. - Вінниця: Нова книга, 2002. – 458 с.
28. Касьянов, В.В. Сопоставительный анализ современной терминологии финансовой деятельности в английском и русском языках: дис. канд. фил. наук: 10.02.20/В.В. Касьянов; МГЛУ – Москва, 2001. – 260 с.
29. Клишин А.И. Трансформационные методы в переводе экономических текстов / А.И. Клишин. – СПб.: С.-Петербург. гос. инж.-экон. университет, 2003. – 49 с.
30. Коваленко А.Я. Общий курс научно-технического перевода: Пособие по переводу с англ. языка на рус. – К.: ИНКОС, 2003. – 320 с.
31. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода / В.Н. Комиссаров. – М.: ЧеРо, 2000. – 253 с.

32. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз/ В.Н. Комиссаров. – М.: Высш. шк., 1990. – 253с.
33. Коновалова Е.А. Деривационный потенциал и парадигматические отношения современной русской экономической терминологии / Е.А.Коновалова. – М., 1998. – 101с.
34. Коптілов В. Теорія і практика перекладу / В. Коптілова. – Київ, 2003. – 185 с.
35. Крупнов В.Н. Курс перевода английского языка / В.Н. Крупнов. – М., 1979. – 405с.
36. Кэтфорд Дж. Лингвистическая теория перевода: Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике / Дж. Кэтфорд. – М., 1978. – 91 с.
37. Латышев Л.К. Курс перевода (эквивалентность перевода и способы ее достижения) / Л.К. Латышев – М., 1981. – 247 с.
38. Лебедев, Д.И. Проблемы адекватности перевода лингводидактических терминов на материале русского и английского языков: дис. д-ра фил. наук: 10.02.20/Д.И. Лебедев. - М.: РГБ, 2006. - 117 с.
39. Лейчик В. М. Лингвистические проблемы терминологии и научно-технический перевод / В. М. Лейчик, С. Д Шеллов. – М. : Всесоюзный центр переводов научно-технической информации и документации, 1990. – 84 с.
40. Лейчик В.М. Терминоведение: предмет, методы, структура / В.М.Лейчик. – М.: КомКнига, 2006. – 133 с.
41. Лотте Д.С. Как работать над терминологией / Д.С. Лотте. – М., 1968. – 76 с.
42. Миньяр-Белоручев Р.К. Теория и методы перевода / Р.К. Миньяр-Белоручев.– М.: Московский лицей, 1996. – 207 с.

43. Найда Ю.А. К науке переводить. Принципы соответствий / Ю.А. Найда // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М.: Международные отношения, 1978. –137 с.
44. Наконечна Г. Українська науково-технічна термінологія. Історія і сьогодення //Вісник Львів.держ.ун-ту ім. І. Франка. – 1999. – №8. – С.29-37.
45. Нелюбин Л.Л. История науки о языке / Л.Л. Нелюбин, Г.Т. Хухуни. – М.: Издательство: Флинта, 2008. – 376 с.
46. Нелюбин Л.Л. Теория перевода и терминологическая практика/ Л.Л.Нелюбин. – М, 1996. – 122 с.
47. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь / Л.Л. Нелюбин. – М., 2001. – 260 с.
48. Овчаренко В.М. Термины, аналитическое наименование и номинативное определение / В.М.Овчаренко. – М., 1969. – 42 с.
49. Прозоров В. Г. Основы теории и практики перевода с английского языка на русский. В. Г.Прозоров. – М., 1998. – 234 с.
50. Пичкова Л. С. Реферирование, аннотирование и перевод экономических текстов. Теория и практика / Л. С. Пичкова. – М.: МИД РФ,1999. –159 с.
51. Пумпянский А.Л. Введение в практику перевода научной и технической литературы на английский язык / А.Л. Пумпянский. – М.: Наука, 1965. – 304 с.
52. Раєвська Н. М. English lexicology / Н.М. Раєвська – Київ, 2001. – 234 с.
53. Реформатский А. А. Что такое термин и терминология / А.А.Реформатский // Вопросы терминологии /. – М., 1961. – 75 с.
54. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика / Я.И. Рецкер. – М.: Международные отношения, 1974. –186 с.

55. Скороходько Э.Ф. Вопросы перевода английской технической литературы / Э.Ф.Скороходько. – К.: Изд-во Киевского университета, 1963. – 91 с.
56. Соколова А.М. К вопросу о многозначности термина (на примере экономического термина)// Научная литература: Язык, стиль, жанры / А.М. Соколова. – М.: Наука, 1985. – 312 с.
57. Соколова Т.В. Особенности перевода английских экономических текстов / Т.В. Соколова. – Саранск, 2000. – 342 с.
58. Степанов Ю.С. Семиотика / Ю.С. Степанов. – М. : Наука, 1971. –130 с.
59. Татаринев В.А. Теория терминоведения / В.А. Татаринев. – М.; Московский лицей, 1996. – 311 с.
60. Толикина Е. Н. Некоторые лингвистические проблемы изучения термина / Е. Н.Толикина // Лингвистические проблемы научно-технической терминологии. – М.: Наука, 1970. – 60 с.
61. Федоров А. В. Основы общей теории перевода / А. В. Федоров. – М.: Изд-во "Филология три", 1968. – 159 с.
62. Цаголова Р.С. Лексико-семантические особенности политико-экономической терминологии / Р.С. Цаголова. – М.: МГУ, 1985. –146 с.
63. Швейцер А.Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты / А.Д.Швейцер. – М.: Наука, 1988. – 216 с.
64. Шевченко Й. С. Лінгвістичні й дидактичні проблеми іншомовної комунікації. - Харків: Константа, 2002. – 86 с.
65. Якобсон Р. О. Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике / Р.О. Якобсон. – М., 1978. – 24 с.
66. Korunets I. V. Theory and Practice of Translation. – Vinnytsia, 2001. – 381 p.
67. Leech G.N. Principles of pragmatics. L., N.Y.Longman Inc., 1983 – 190 p.

68. Marchard/ the categories and types of present-day English word – formulation // Alabama Linguistic and psychological series, 2002. – № 13. – XX. – 379 p.
69. [Financial Times Deutschland](#) 20. September, 2010
70. [Financial Times Deutschland](#) 10. Juli, 2016
71. [Financial Times Deutschland](#) 3. Dezember, 2015
72. [Manager-Magazin](#) Juni 2017
73. [Manager-Magazin](#) Januar 2018
74. [Manager-Magazin](#) Februar 2018
75. The Economist November 22nd 2018
76. The Economist November 17th 2018
77. The Economist October 4th 2018

Словники:

1. Англо-русский словарь по бухгалтерскому учету, аудиту и финансам: 35.000 терминов [Сост. Терехов Д.Ю.] - М.: Аскери, 2004. - 512 с.
2. Русско-английский словарь слов и словосочетаний, используемых в экономической литературе [Климзо Б.Н.] - М: «ЭТС», 2001. - Т. 1. — 648 с.
3. Большой финансово-экономический словарь [Пивовар А.Г.] - М.: Экзамен, 2005. - 1064 с.
4. Dictionary of New English [Composed by C.L.Barnhart, S. Steinmetz, R.K.Barnhart.] – London.: Longman, 2004. – 731с.

Електронні ресурси :

1. Онлайн словник Мультитран / Режим доступу: <https://www.multitrans.ru>
2. Словарь Dicopedia / Режим доступу: <https://dicopedia.com/dic-de-ru-econ-term-28818.htm>